

מסכת יבמות

פרק שלושה עשר בית שמאי

מועיל לבטל את הנישואין, אין הקטנה ממאנת, ובכלל זה (א) כשנכנסה לחופה ונבעלה, (ב) וכשנכנסה לחופה אף קודם שנבעלה. ואף באופן (ג) שנמסרה לשלוחי הבעל בלבד, שמועיל תנאי בנישואין, אינה ממאנת, שלא חילקו חכמים לענין מיאון בין נישואין לנישואין, ואמרו שכל הנחשבת נשואה לא תמאן.

ובית הלל אומרים, שאין לחוש לטעות זו, שיאמרו הרואים שיצאה מבעלה משום שהיה תנאי בנישואין, ולא נתקיים התנאי, שכן הכל יודעים שהיא קטנה, ונישואיה מדרבנן, ובידה לצאת מהם במיאון, ואומרים שיצאה במיאון.

ב. נחלקו אם כשתמאן תחשב בעילתו בעילת זנות.

לדברי רבה ורב יוסף, טעמם של בית שמאי, שאמרו, שקטנה נשואה אינה ממאנת, משום שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ואם תוכל הקטנה למאן אחר שתיבעל, אם תמאן ותצא ממנו, תחשב אצלו בעילה שנבעלה לו כבר כבעילת זנות, שהרי נתברר שאינה אשתו, ומאחר שיחוש לכך, לא ירצה לשאת את הקטנה כלל², והוא הדין אם תוכל למאן אחר כניסתה לחופה אף קודם בעילה, לא ירצה לשאתה, שאם תמאן תחשב אצלו החופה חופה של ביאת זנות, ואינו חפץ בכך, וחכמים תיקנו לה נישואין כדי שישארה, ולא תהא הפקר, ואם תוכל למאן אחר הנישואין, שוב לא ירצו לשאת אותה כלל, ולא הועילה התקנה, ולכן אמרו שאחר הנישואין לא תוכל למאן. ואף במסירתה לשלוחי הבעל, שעדיין אין כאן הטעם הזה, כי אינו חושש בכך אם תמאן קודם כניסתה לביתו, מכל מקום לא חילקו חכמים בנישואין, ואמרו, שכל שנחשבת כנשואה, אינה יכולה למאן.

ובית הלל אומרים, מאחר שהוא כונס אותה בקידושין וכתובה, אף אם תמאן אחר הנישואין, לא תחשב אצלו בעילה שבעל כבעילת זנות, ולכן לא ימנע מלשאתה, אף אם תוכל למאן אחר הנישואין.

אביי פלוגתייהו בבעל, דמפרש טעמא דרב, שאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות, אלמא אפילו בבעל, לשמואל יש תנאי בנישואין. ובית הלל נמי לא פליגי אלא משום דסברי דליכא למיגור, דמידע ידעי דנישואי קטנה דרבנן ניהו, אבל הא מודו דאין תנאי בנישואין. וריב"ן הגיה כאן אמר רב יהודה אמר רב. ואומר ר"י מכל מקום תיקשה לרבא, דאמר התם בטעות אשה גרידתא מודה רב דיש תנאי בנישואין. ועוד דאפילו נכנסה לחופה ולא נבעלה קאמר הכא דאין תנאי בחופה. ונראה לר"י, דאביי לא היה מפרש טעמא דבית הלל משום דמידע ידעי כו' אלא משום דיש תנאי בנישואין, וסוגיא דהכא כעולא אמר רבי אלעזר, דאמר התם המקדש על תנאי ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט, דאין תנאי בנישואין. וגרס הכא אמר רב יהודה אמר רב, דלשמואל בנכנסה לחופה ולא נבעלה יש תנאי. והא דאמר אביי לעיל בסוף פרק האשה רבה, גבי פלוגתא דרב ושמואל, דיבמה הרי היא כאשת איש, דאמר אביי לחד לישנא דשמואל אדרבי יצחק נפחא קאי, דמפרש מילתיה דרבי יוסי משום דאין תנאי בנישואין, לאו משום דלא מהני תנאה קאמר, אלא משום דאין רגילות שיהו נשואין מתבטלן מחמת תנאי שהיה בקדושין, דרגילות הוא או שידע וימנע מלישא או גמרי ומחלי אהדדי בשעת נישואין ... והר"י חיים היה מפרש הא דהכא נמי בענין זה, והכי פירוש, לפי שאין תנאי בנישואין, פירוש אין רגילות שיתבטלו נישואין מחמת שום תנאי, ואי אמרת נשואה תמאן, אתי למימר יש תנאי בנישואין בתמיה, וכי יעלה על לב לומר שמחמת תנאי נתבטלו, הא אין רגילות, מחמת קדושי קטנה נמי לא ידעי, אלא יאמרו דאשת איש יוצאה בלא גט. [תוס'].

² וקשה לר"י, דברפרק הורק, גבי המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי, דאמרי בית שמאי אינה צריכה הימנו גט, ומפרש בגמרא טעמא, דסברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ואין לנו לחוש שקדשה בביאה, אלא בא עליה בלא קדושין. ותיירץ דשאני התם דכיון דגירשה ונתייחד עמה, גלי אדעתיה שבעילתו בעילת זנות, אבל הכא שהיה מתחלה דרך נישואין, או בעלמא שאין הוכחה, אין לנו לומר שיעשה בעילתו בעילת זנות. [תוס'].

דף ק"ז

אין תנאי בנישואין

המקדש את האשה בתנאי, כגון על מנת שתעשה דבר מסוים, כל זמן שלא נשאה, הקידושין תלויים בתנאי, ואם לא יתקיים התנאי, אין כאן קידושין.

אבל אם נשאה, מחמת חיבת ביאה וחופה, בשעת ביאה וחופה מחל על תנאו, וחלו הקידושין הראשונים בכל אופן.

ומבואר בגמרא, שאם רק נמסרה לנישואין, כגון שהוליכה שלוחי האב ומסרה לשלוחי הבעל, מאחר שאין כאן חיבת חופה וביאה, מועיל תנאי לבטל הנישואין.

מיאון מאירוסין או גם מנישואין

מדין תורה, גדולה מתקדשת על ידי עצמה, וקטנה מתקדשת על ידי אביה, וקטנה יתומה שאין לה אב, אין לה קידושין מהתורה עד שתגדיל. וחכמים תקנו קידושין גם לקטנה יתומה, וקידושין אלו שהם מדברי חכמים, לא רק בגט היא יוצאת מהם מבעלה, אלא אף במיאון, שאם אומרת, איני רוצה בהם, יוצאת מבעלה בלא גט.

ונחלקו בית שמאי ובית הלל בענין היציאה במיאון.

לדעת בית שמאי – רק המאורסת יוצאת מבעלה במיאון, אבל הנשואה אינה יוצאת מבעלה במיאון, אלא בגט בלבד.

ולדעת בית הלל – גם המאורסת וגם הנשואה יוצאות מבעליהן במיאון.

ונאמרו ארבעה אופנים בביאור טעמי בית שמאי ובית הלל.

א. נחלקו אם יש לחוש שילמדו מכאן שיש תנאי בנישואין.

לדברי רב יהודה אמר שמואל, טעמם של בית שמאי, שאמרו, שקטנה נשואה אינה ממאנת הוא, משום שיש לחוש, שהרואים אותה יוצאת מבעלה בלא גט, לא ידעו שיציאתה במיאון, ויהיו סבורים שהיא יוצאת משום שהיה תנאי בנישואין, ולא נתקיים התנאי, ומשום כך בטלו הנישואין בלא גט, וילמדו מזה בטעות, שתנאי מועיל לבטל את הנישואין³. ולכן, בכל האופנים שאין התנאי

³ תימה, דברפרק המדיר, גבי קדשה על תנאי וכנסה סתם, קאמר שמואל, דאין צריכה גט, ומוקי

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

ג. נחלקו אם מיאון מנישואין גורם להפסד פירות.

כלל בדינו, שמשעה שנמסרה האשה לשלוחי הבעל לנישואין, הבעל זוכה בפירות נכסי מלוג שלה.

ולדברי רב פפא, טעמם של בית שמאי, שאמרו, שקטנה נשואה אינה ממאנת, משום שיש לחוש, שאם ידע הבעל שהאשה יכולה לצאת ממנו כל שעה שתראה, בלא שיוכל לעכבה, ימהר ויאכל פירות נכסי מלוג שלה, בלא לחוש להפסד הנכסים, כי יאמר, מחר תצא ממני, ולא אספיק להנות מהם כראוי^א, ולכן אמרו משעת מסירתה לשלוחי הבעל שאז הוא זכאי באכילת הפירות, שוב לא תוכל למאן, ובכך יאכל הפירות במתינות בלא להפסיד הנכסים, כשאר אכילת פירות של נישואי גדולה, כי יודע שלא תוכל לצאת ממנו בלא דעתו.

ובית הלל אומרים, שגם אם תוכל למאן אחר הנישואין, אין לחוש לכך שדבר זה יגרום לו לאכול הפירות מהר ולהפסיד הנכסים, כי אדרבה, אם יעשה כן, יחוש לכך שיעצו לה קרוביה למאן, שלא יפסיד הנכסים עוד, ולכן נוהר הוא בשמירת נכסיה, כדי שלא תבוא לידי מיאון.

ד. נחלקו אם טורח בסעודה של נישואין היכולה לבוא לידי מיאון.

לדברי רבא, טעמם של בית שמאי שאמרו, קטנה נשואה אינה ממאנת, כי אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ואם יודע שתוכל למאן, ונמצא שטרח בסעודת נישואין לחינם, לא יטרח כלל, ולא ירצו לשאת את הקטנות.

ובית הלל אומרים, שלא ימנע מלטרוח בסעודה זו, כי על ידי הסעודה הזו יתפרסם הדבר שנשאה, והוא והיא חפצים בכך^ב.

מיאון ביבם

לדעת בית שמאי, ממאנת בבעל, ולא ממאנת ביבם, כלומר, יתומה קטנה שנתקדשה בקידושין שתיקנו לה חכמים, אינה יוצאת במיאון אלא מבעלה, אבל אם מת בעלה, ונפלה לפני אחיו לייבום, אינה יוצאת ממנו במיאון, אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ.

ולדעת בית הלל, ממאנת בבעל וביבם, כלומר כשם שיתומה קטנה שנתקדשה או נישאת בקידושין שתיקנו לה חכמים, ממאנת בבעלה, ויוצאת, כך אם מת בעלה, ונפלה לפני אחיו לייבום, יוצאת מאחיו במיאון.

- **לדברי רבי אושעיא,** כשאמרו בית הלל שהקטנה ממאנת ביבם, לא אמרו **שמועיל המיאון הזה לעקור את נישואיה הראשונים,** ולהיות פטורה מיבום או מחליצה, כמי שאינה זקוקה לייבום, שאין המיאון מועיל אלא לעקור מה

שבא על ידי הבעל, אבל הזיקה באה עליה שלא על ידי הבעל, דרחמנא רמא עליה [=הקב"ה הטילה עליה], ואין המיאון מבטלה, וכשאמרו שהיא ממאנת ביבם, הכוונה לכך שאם עשה בה יבם מאמר, היא ממאנת במאמרו, ודי לה בחליצה לזיקתו, ואינה צריכה גט למאמרו. והוא הדין אם בא עליה, ומיאנה בו אחר כך, אינה צריכה גט לביאתו.

- **ולדברי עולא,** כשאמרו בית הלל שהקטנה ממאנת ביבם, אמרו שמועיל המיאון הזה אף לעקור את נישואיה הראשונים, ולהיות פטורה מיבום או מחליצה, כמי שאינה זקוקה לייבום.

דברים שאין המיאון מועיל לעקור נישואין ראשונים לגמרי

נתבאר, שלדעת עולא, קטנה שנתקדשה בנישואין דרבנן, ונפלה לפי יבם, ממאנת ביבם, ועוקרת נישואיה הראשונים לגמרי, והרי היא כמי שלא היתה נשואה לבעלה הראשון כלל, ואינה זקוקה לייבום.

אמנם יש אופנים, שבהם מודה עולא שאין המיאון מועיל לעקור את הנישואין הראשונים לגמרי, ואף על פי שמיאנה ביבם, ובכך נפטרה מהיבום והחליצה, נחשבת היא כמי שהיתה נשואה לראשון, וכמי שהיתה זקוקה לשני.

א. להתיר צרת ערוה.

בתחילת המסכת נתבאר, שכשנשא אחד את בת אחיו ואשה נוספת, ומת בלא בנים, כשם שהבת אינה מתייבמת לאביה, כך צרתה אינה מתייבמת, ושתייהן פטורות מהחליצה ומהייבום. וכל זה כשהבת היתה נשואה למת נישואי תורה, כגון שהיתה גדולה, וקיבלה קידושה בעצמה, או היתה קטנה, ונתקדשה לו על ידי אביה, אבל אם היתה נשואה לו בנישואין דרבנן, [כגון שהשיאה אביה תחילה לאחר, ונתגרשה ממנו, ששוב אינה חוזרת לרשות אביה, והרי היא כיתומה, שאין לה קידושין של תורה]. מאחר שמהתורה לא היתה הבת אשת המת, כשמת רק צרתה נפלה לייבום לפני החי, וזקוקה לו, אלא מאחר שנראית כצרת ערוה, שהרי הבת היתה צרתה מחמת קידושין דרבנן, הצרה חולצת ולא מתייבמת.

ובזה מודה עולא, שלא תוכל הבת למאן באביה הייבם, ובכך תעקור נישואיה הראשונים לגמרי, ותחשב צרתה כאשתו היחידה של המת, ותתייבם. והטעם לכך, כי בשעת נפילה עדיין לא מיאנה, והרי היא נראית כאשת המת, ומאחר שהועילו הנישואין הראשונים להפילה לייבום, ונראית צרתה כצרת ערוה, מפני מראית העין אמרו, שלא יועיל הייבום להתיר את צרתה להתייבם.

ב. להינשא לקרובים.

קטנה שנישאת בקידושין דרבנן, ומיאנה בבעלה, הרי היא כמי שלא היתה נשואה לו מעולם, ומותרת היא בכל הקרובים הנאסרים על ידי קידושין, כגון באביו ובאחיו.

וכל זה כשמיאנה בבעל עצמו, אבל אם מת הבעל, ונפלה לפני אחיו לייבום, אף על פי שיוכלה למאן בייבם, ובכך לעקור נישואין הראשונים כמי שלא היו, ושוב אינה זקוקה לייבם, מאחר שהועילו הנישואין הראשונים להזיקה לייבם קודם המיאון, ובכך נראית כאשת המת, מפני מראית העין נאסרת היא בקרובי המת כגון באביו ובאחיו.

^א ואם תאמר והאמר בפרק המפקיד, המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה, כמוציא על נכסי אחר דמי, וישלמו לו מה שהוציא, ואם כן לא יפסיד כלום במיאונה. ואומר ר"י, דמכל מקום שמיט ואכיל אפילו הזמורות וגוף הקרקע אם כילה דאין צריך לשלם אף על פי שאכל שלא כדין כדמוכח בכתובות ... [תוס'].

^ב הכי גרס בפירוש ר"ח, תרוייהו ניחא להו דליפוק עליהו קלא דאישות, ולא גרסינן ניחא ליה, דלדידה נמי ניחא לה, כדאמרינן, יותר משהאיש רוצה לישא, אשה רוצה להנשא, ואמרינן נמי, טב למיתב טן דז. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

מיאנה באחד מהייבמים

נתבאר, שלדעת בית הלל, קטנה שנישאת בנישואין דרבנן, ומת בעלה, ממאנת גם בייבם, ולדברי עולא, המיאון הזה מועיל לה לעקור נישואיה הראשונים, ולהיות פטורה מייבום וחליצה, [אלא שלייבם היא נאסרת מפני מראית העין שנראה כאחי בעלה הראשון]. ונחלקו חכמים, מה הדין כשהיו כמה יבמים, ומיאנה באחד מהם.

לדעת רב – גם כשהיו כמה יבמים, ומיאנה באחד מהם, מועיל המיאון לעקור נישואיה הראשונים מכל היבמים, ונאסרת בכלם. [שכן מצינו בגט, שאם נתן לה אחד היבמים גט, נאסרת היא לכולם, וכמו כן אם מיאנה באחד מהייבמים, נאסרת לכולם].¹

ולדעת שמואל – כשהיו כמה יבמים, ומיאנה באחד מהם, אין המיאון מועיל לעקור נישואיה הראשונים אלא מאותו יבם שמיאנה בו, אבל עדיין זקוקה היא לשאר יבמים, ומוותרת להתייבם לאחד מהאחרים. [ואין המיאון דומה לגט, שהגט ניתן לה, ומאחא יצאה מכולם, אבל המיאון אינו ניתן לה, אלא היא הממאנת, שאומרת ליבם איני חפצה בך, ודווקא במי שמיאנה אינה חפצה, אבל באחרים חפצה, ולא מיאנה בהם].

ולדעת רב אסי – כשהיו כמה יבמים, ומיאנה באחד מהם, אין המיאון מועיל כלל, ואפילו לו היא מותרת להתייבם, [ולא שדעתו כדעת רבי אושעיא, שאין ממאנים בנישואין ראשונים להפקיע זיקה, אלא דעתו כעולא וממאנים בנישואין ראשונים להפקיע הזיקה ודווקא בזה אין המיאון], משום שאין המיאון מועיל לבטל הנישואין הראשונים, אלא כשממאנת בכל הנישואין, כגון שיש יבם אחד, ומיאנה בו, אבל כשיש שני יבמים, ומיאנה באחד מהם, הרי היא כממאנת בחצי נישואין ראשונים, ובאה להפקיע חצי זיקה, ואין מיאון לחצי הדבר.

וכשבא רבין, אמר, שלדעת רבי יוחנן, אם היו כמה יבמים, ומיאנה בזה, היא מותרת לאחים. ולא הודו לו.

- **לדברי אביי, רבי יוחנן התיר לאחים, ולא לייבם עצמו, כדעת שמואל,** והחולק על רבי יוחנן הוא רב, שאמר לעיל, מיאנה בזה אסורה גם לאחרים.

- **ולדברי רבא, רבי יוחנן התיר גם לזה שמיאנה וגם לאחרים כדעת רב אסי** [והסיבה שאמר מותרת לאחים לומר שדווקא כשיש אחים היא מותרת כי אין מיאון לחצי זיקה אבל היה אחד היא אסורה] והחולק על רב הוא רבי אושעיא שאמר אין מיאון לזיקה כלל ואם כן אפילו כשהיה יבם אחד ומיאנה בו היא מותרת לו.

- **ויש אומרים, שרבי יוחנן התיר לאחים, ולא לייבם עצמו, כדעת שמואל** [וכדברי אביי], והחולק על רבי יוחנן הוא רב אסי, שאמר לעיל, מיאנה בזה מותרת אף לו.

מיאון שלא בפני הבעל

לדעת בית שמאי – אין המיאון מועיל אלא בפני הבעל.

ולדעת בית הלל – המיאון מועיל בפני הבעל ושלא בפני הבעל.

אמרו להם בית הלל לבית שמאי, והלא פישון הגמל [שעיסוקו עם הגמלים], מיאנה אשתו שלא בפניו. אמרו להן בית שמאי לבית הלל, פישון הגמל, במדה כפושה [=כפויה?] מדד, [ונדרך אונאה היא, שמדד בשולי המידה, ולא מילא כראון], שהיה מפסיד נכסי מלוג שלה, לפיכך מדדו לו במדה כפושה.

ולדעת בית שמאי, שני דברים עשו לו מחמת רעתו. האחד הוא, שמיאנה אשתו שלא בפניו, [אף שלדעתם אין המיאון מועיל אלא בפניו]. והדבר השני הוא, שמיאנה בו מהנישואין, [אף שלדעתם אין ממאנת אלא מהאירוסין], שהרי ענשו אותו על שהיה מפסיד נכסי מלוג שלה ודבר זה לא היה יכול לעשות אלא אחר הנישואין שאוכל פירות ואם כן היה המעשה אחר הנישואין.²

בפני מי ממאנים

לדעת בית שמאי, אין המיאון מועיל, אלא בפני ב"ד של שלושה דיינים מומחים.

ומתחילה אמר רבה, **שלדעת בית הלל, אין צריך שלושה כלל.** אולם מסקנת הגמרא כדברי אביי וכמבואר בברייתא, שגם לדעת בית הלל אין המיאון מועיל אלא בפני שלושה, ומכל מקום המיאון מועיל גם בפני שלושה שאינם מומחים.

ורבי יוסי בר יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון מכשירים בשנים³. ואמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, הלכה כאותו הזוג⁴.

מיאון מספר פעמים

לדעת בית הלל, קטנה שנתקדשה או נישאת בקידושין דרבנן, ומיאנה בהם, מתקדשת ונישאת שוב בקידושין דרבנן, ואפילו מיאנה גם בשני, חוזרת ומתקדשת או נישאת לשלישי, וכן אפילו ארבעה וחמישה פעמים [או יותר].

ולדעת בית שמאי, אין בנות ישראל הפקר, ואין ממאנת אלא פעם אחת בלבד. ולפיכך אם נתארסה, ומיאנה בבעלה, לא תתארס פעם אחרת עד שתגדיל, ויהיו אירוסיה לו אירוסין של תורה, שאינה יכולה למאן בהם.

- **לדברי שמואל, דעת בית שמאי, שמאחר שמיאנה פעם אחת בבעלה, שוב לא תתארס ולא תינשא עד שתגדיל, ואף כשתגדיל, לא תתארס ולא תינשא**

¹ וכפושה לשון "הכפישני באפר" (איכה ג' ט"ז). [רש"י].

² בירושלמי פריד, אילו העושה דבר שלא כשורה מתירין ערוה שלו, ומשני רב חסדא, הדא אמרה עברה ומיאנה מן הנישואין ושלא בפניו על דעתיה דבית שמאי מיאנה מיאון. ואין זו קושיא כל כך, דאיכא למימר דקידושי קטנה דרבנן נינהו, ואפקענהו רבנן לקידושין מיניהו. [תוס'].

³ הוא הדין בחד אלא שצריך לעדות שמיאנה. [תוס'].

⁴ פירש ר"ח, דוקא בדיעבד, אבל לכתחילה לא, דמכשירים דיעבד משמע. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

לאחר, עד שתאמר, רוצה אני במיאונים ראשונים, ולא חזרתי בי מהם. [והקשו על דברי שמואל מלשון המשנה שאינו משמע כדבריו].

- ולדברי עולא, דעת בית שמאי, שמאחר שמיאנה פעם אחת בבעלה, שוב לא תתארס לאחר עד שתגדיל, שמא תמאן בשני, אבל להינשא לשני מותרת מיד, כי לדעת בית שמאי, אין מיאון מהנישואין ואם כן לא תוכל למאן בשני.

אין קידושין דרבנן לקטנה אלא מדעתה

נתבאר שקטנה שאין לה אב לקבל קידושה תקנו לה חכמים קידושין מדבריהם ויוצאת מהם בגט או במיאון.

ומבואר במשנתנו, שאף שקטנה שיש לה אב, אביה מקבל קידושה אף שלא מדעתה, והרי היא אשת איש מהתורה, קטנה שאין לה אב, לא תקנו לה חכמים קידושין מדבריהם אלא כשהשיאורה אמה ואחיה לדעתה, אבל השיאורה אמה ואחיה שלא מדעתה, אין כאן קידושין כלל, ואינה צריכה למאן בהם.

נוסח גט מיאון

בי"ד [או שנים] שמיאנה בפניהם הקטנה בבעלה כותבים לה גט מיאון הוא כתב בו הם מעידים על מעשה המיאון והוא נתון לה לראיה שמיאנה בבעלה.

ואמר רב יהודה, ויש אומרים שנינו בברייתא, בראשונה היו כותבים בגט מיאון, שהקטנה אמרה לבעלה, "לא רעינא ביה, ולא צבינא ביה, ולית אנא בעיא להתנסבא ליה" [=איני רוצה בו ואיני חפצה בו ואיני רוצה להינשא לו].

דף ק"ח

כיון שראו שיש בגט אריכות דברים, חששו שמא יטעו בינו לבין גיטי נשים, ויבוא סופר בור לכתוב נוסח זה בגט אשה, ולפיכך תקנו לכתוב בגט מיאון כך, "ביום פלוני מיאנה פלונית בת פלוני באנפנא"^א.

איזהו מיאון

א. מבואר בברייתא שהאומרת "אי אפשי בפלוני בעלי", או "אי אפשי בקידושין שקידשוני אמי ואחי", הרי זה מיאון.

ב. יתר על כן אמר רבי יהודה, אפילו יושבת באפריון, ונושאים אותה בו מבית אביה לבית בעלה לחופה, ואמרה, "אי אפשי בפלוני בעלי", אין אומרים אם כוונתה למאן באמת, לא תלך עימהם, אלא מיאון הוא זה.

ג. יתר על כן אמר רבי יהודה, אפילו היו אורחים מסובים בבית בעלה, [ואינם בי"ד, וגם לא יפרסמו הדבר], והיא עומדת ומשקה עליהם, ואמרה להם, "אי אפשי בפלוני בעלי", הרי הוא מיאון.

ד. יתר על כן אמר רבי יוסי בר יהודה, אפילו שיגרה בעלה אצל חנוני להביא

^א ומשמע מכאן לשבש מה שכתב בתיקוני גט מיאון, לא רעינא ביה כו' ... אלא כתבינן ליה כדמשמע הכא. [תוס'].
4

קטנה שאינה יכולה לשמור קידושה

לו חפץ משלו, ואמרה "אי אפשי בפלוני בעלי" אף שאין כאן אלא חנוני, ויש לומר שאמרה כן משום שהטריח אותה בעלה להביא לו חפץ משלו, אין לך מיאון גדול מזה.

לדעת רבי חנינא בן אנטיגנוס, כשתקנו חכמים קידושין לקטנה שאין לה אב, לא תקנו כן אלא ליכולה לשמור קידושה, אבל קטנה שאינה יכולה לשמור קידושה, לא תיקנו לה קידושין כלל, ואם נתקדשה, אין בכך כלום, ואינה צריכה למאן.

ואמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס.

לא מיאנה ועמדה ונישאת לאחר או עמדה ונתקדשה לאחר

לדעת רבי יהודה בן בתירא, קטנה שנתקדשה בקידושין דרבנן, ולא מיאנה בהן, אבל עמדה ונישאת לאחר, או אפילו רק עמדה ונתקדשה לאחר, נישואיה וקידושה לאחר הן הן מיאונה מהראשון.

ומסקנת הסוגיה, שחכמים נחלקו עמו בזה, ואמרו, שאין הדבר נחשב כמיאון. אולם לדברי רב יהודה אמר שמואל, הלכה כמותו, והדבר נחשב כמיאון.

אמנם בדבר זה נסתפקו, האם רבי יהודה בן בתירא אמר, שנישואין וקידושין לשני נחשבים כמיאון רק מאירוסין של ראשון, או אף אם כבר נישאת לראשון, ועמדה ונישאת או נתקדשה לשני, הדבר נחשב כמיאון מנישואין ראשונים. ומסקנת הגמרא, שהדבר נחשב כמיאון אף מנישואין של ראשון.

בדיקת מיאון כלותיו של אבדן

כלותיו של אבדן מיאנו בבעליהן, [כפי שנתבאר בדף ק"ה], ומשמע בסוגיותנו, שהמיאון היה בכך שהיו לאנשים אחרים.

שלח רבי זוג חכמים לבודקן, אם חוזרות מהמיאון או לא. וכשבאו אליהן החכמים לבודקן, אמרו להן כך, ראו שבעליכן [הראשונים] באים, [ואם כן עזבו את אלו האחרונים, שנתקדשו להם]. והשיבו להם הכלות, יהיו [הראשונים] בעלים שלכם. אמר רבי, אין לך מיאון גדול מזה.

- מתחילה רצו להוכיח מכאן, שקידושין לשני נחשב כמיאון גם מנישואין.

- אולם דחו זאת ואמרו, שאפשר שהיו ארוסות לראשונים ולא נשואות.

לענין מה מועילים נישואי קטנה

לדעת רבי אליעזר, קטנה לא תקנו לה חכמים שתהא כנשואה אלא כמפותה היא, ולפיכך, היתה בת ישראל לכהן, לא תאכל בתרומה, היתה בת כהן לישראל, [טובלת מפני תשמיש, ולערב] אוכלת בתרומה, ואין בעלה זכאי, לא במציאתה, ולא במעשה ידיה, ולא בהפרת נדריה, ואינו יורשה, ואין מיטמא

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

לה, כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר, **אלא שצריכה מיאון.**

ולדעת רבי יהושע, חכמים תקנו נישואין לקטנה כנישואי גדולה לכל דבר, ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה, וירשה, [שהפקירו נכסיה אצלו, והפקר בית דין הפקר], ומפר נדריה, [שמאחר שהוא זן אותה, נודרת על דעתו], ומיטמא לה [אפילו אם הוא כהן, ואף על פי שנישואין שלה דרבנן, מאחר שהוא יורשה אין אחרים נזקקים לה והרי היא כמת מצוה], כללו של דבר, הרי היא כאשתו לכל דבר, **אלא שיוצאה במיאון.**

אמר רב יהודה אמר שמואל, חוזרני על כל צדדי חכמים, ולא מצאתי אדם שהשוה מדותיו בקטנה כרבי אלעזר, שעשאה רבי אלעזר כמטיילת עמו בחצר, ועומדת מחיקו, וטובלת, ואוכלת בתרומה לערב.

אמר רבי, נראים דברי רבי אלעזר מדברי רבי יהושע, שרבי אלעזר השוה מדותיו בקטנה, ורבי יהושע חלק.

והקשו על דברי רבי, שכן אם התקשה בדברי רבי יהושע, מאחר שעשאה רבי יהושע כאשתו, תהא זקוקה לגט, כמו כן יש להקשות על דברי רבי אלעזר, מאחר שאינה כאשתו, לא תהא צריכה מיאון. ותיצרו, אם כן במה תצא, וכי בלא כלום.

עכבה מן האיש ועכבה שאינה מן האיש

נתבאר, שקטנה שאין לה אב לקבל לה קידושין של תורה, תיקנו לה חכמים נישואין מדבריהם. ואמר רבי אלעזר בן יעקב, שכל נישואי קטנה, שהקטנה מעוכבת בהם אצל האיש משום האיש, נחשבת היא אשתו, וכל שאינה מעוכבת אצל האיש משום האיש, אינה נחשבת אשתו.

ונאמרו שני אופנים בביאור דברי רבי אלעזר בן יעקב.

לדברי רב יהודה אמר שמואל, החילוק הזה אמור לענין זו שעודה תחת בעלה, שיש אופנים שהיא נחשבת אשתו, ולא תצא בלא גט או מיאון, ויש אופנים שאינה נחשבת אשתו, ויוצאת בלא גט ובלא מיאון. **אם בעודה תחת בעלה, תבעה אחר שתינשא לו, וסירבה, כי חפצה היא בבעלה הראשון, זו היא המעוכבת אצל בעלה מחמתו, ונחשבת אשתו,** [ולא תצא ממנו אלא בגט או במיאון], **אבל אם סירבה כי אינה חפצה באחרון המבקש אותה, כי אינו הגון לה, זו היא המעוכבת אצל בעלה שלא מחמתו^א, ואינה נחשבת אשתו,** [ואינה זקוקה לא לגט ולא למיאון].

ולדברי אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין, החילוק הזה אמור לענין זו שכבר יצאה מבעלה, שיש אופנים שאחר שיצאה היא נחשבת כמי שהיתה אשתו, הוא אסור בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו, ואסורה לכהונה כגרושה, ויש

^א פירוש, והוי מיאון. ותימה, דאם כן תיפשוט הא דבעי לעיל, אי הלכה כרבי יהודה בן בתירה בנישואין, דהכא משמע בשאינה רוצה להנשא מחמת שאינן מהונגין לה, דהויא מיאון, כל שכן אם נשאת לו, ומשנת רבי אלעזר בן יעקב קב ונקי. ויש לומר דהכא לא איירי במיאון, אלא בקטנה שנישאת שלא לדעתה קאי, וקאמר עלה רבי אלעזר בן יעקב, דאי אמרה מחמת בני אדם שאינן מהונגים, הוי שלא לדעתה, מחמת פלוני בעלי, הוי לדעתה, וצריכה מיאון, והשתא לא שייך מידי להיא דלעיל. [תוס'].]

אופנים שאינה נחשבת כלל כמי שהיתה אשתו, הוא מותר בקרובותיה, והיא מותרת בקרוביו, ומותרת לכהונה. **אם הוציאה בגט,** והיא לא מיאנה בו, **נתברר שמרצונה היתה חפצה להיות עמו, ואם כן,** זו היא עכבה שהיא מן האיש, שהיתה מעוכבת אצלו לשם אישות, ולפיכך היא נחשבת כמי שהיתה אשתו, וגם אחר שהוציאה, הוא אסור בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו, **ופסולה לכהונה** כדן גרושה. **ואם היא מיאנה בו,** זו היא עכבה שאינה מן האיש, שנתברר שלא היתה חפצה בו, ולא נתעכבה עמו בשביל אישות, ולפיכך הוא מותר בקרובותיה, והיא מותרת בקרוביו, ומותרת לכהונה.

ולפי דברי אביי ורב חנינא בני אבין המשנה הבאה היא המשך דברי רבי אליעזר בן יעקב ומפרשת דבריו: הממאנת באיש, הוא מותר בקרובותיה, והיא מותרת בקרוביו, ולא פסלה מן הכהונה. נתן לה גט, הוא אסור בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו, ופסלה מן הכהונה.

יצאה מנישואי קטנות ונישאת לאחר

המגרש את אשתו, ונישאת לאחר, ולאחר מכן נתגרשה או נתאלמנה מהשני, אסורה לחזור לראשון, שנאמר "לא יוכל בעלה הראשון אֲשֶׁר שִׁלְחָה לְשׁוֹב לְקַחְתָּהּ לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה" (דברים כ"ד ד').

ומבואר, שכן הדין, לא רק כשהיתה נשואה לראשון מהתורה, אלא אף כשהיתה נשואה לראשון בנישואין מדברי חכמים, [שהיתה קטנה בלא אב שיקבל קידושה], **אם גירשה בעלה הראשון, נחשבת היא גרושתו, ומעתה אם נישאת לאחר, אסורה לחזור לראשון.**

וכל זה כשגירשה הראשון, אבל אם יצאה מבעלה הראשון במיאון, כבר נתבאר, שקטנה שיוצאת מבעלה במיאון הרי היא כמי שלא היתה אשתו כלל, ולפיכך אף אם לאחר מכן נישאת לאחר, ונתגרשה או נתאלמנה ממנו, מותרת לחזור לראשון.

מיאון אחר גט וגט אחר מיאון

נתבאר, שמי שנשא קטנה בנישואין מדברי חכמים, אם יצאה ממנו בגט, הרי היא כמי שהיתה אשתו, ומעתה אם נישאת לאחר, אסורה לחזור לו. ואם יצאה ממנו במיאון, הרי היא כמי שלא היתה אשתו, ואף אם נישאת לאחר, מותרת לחזור לו.

ומתחילת משנתנו מבואר, [שמיאון מבטל גט], שאם כנסה הראשון מספר פעמים, ובכל פעם יצאה באופן אחר, היא נידונית כפי יציאתה האחרונה. שאם מתחילה כנסה ויצאה במיאון, וחזר וכנסה והוציאה בגט, הרי היא כמי שהיתה אשתו, ואם נישאת אחרי הגט לאחר, אסורה לחזור לראשון. ואם מתחילה כנסה והוציאה בגט, וחזר וכנסה ויצאה במיאון, המיאון האחרון מבטל את הגט, [שהוא מגלה עליה שהיא קטנה ולא היה הגט הראשון צריך לה], והרי היא כמי שלא היתה אשתו מעולם, ואם נישאת אחרי כן לאחר, מותרת לחזור לראשון.

ומסיום משנתנו מבואר, [שמיאון של זה אינו מבטל גט של זה], שאם נישאת

ששנה זו לא שנה זו.²

ועולא אמר ליישב המשנה כדברי רבא, שכל המשנה כדברי תנא אחד, ויש חילוק בין מיאון שממאנת במגרש עצמו למיאון שממאנת באחר. כשמתחילה גירש זה ואחר כך מיאנה באחר, **המיאון בשני אינו מבטל את הגט בראשון** [כמבואר בסיפא]. וכשמתחילה הוא עצמו גירש, והחזירה, ומיאנה בו, **המיאון שממאנת בו מבטל את הגט שנתן** [כמבואר ברישא]. ומה שמשמע מהרישא **שיש אופן שגם כשהוא עצמו גירש והחזיר ומיאנה בו אין המיאון מבטל את הגט**, מדובר באופן שמתחילה נשאה כבר שלוש פעמים, וגירשה שלוש פעמים, **שבאופן שנתגרשה כבר שלוש פעמים**, היא נראית כגדולה, ומעתה אפילו תמאן בו עצמו, אין המיאון מבטל את הגט.³

"מיימינו בכסף שתינו עצינו במחיר זבאו"

נאמר במגילת איכה, "מיימינו בכסף שתינו עצינו במחיר זבאו" (איכה ה' ד'), וביארו, שהמים האמורים בכתוב, הם התורה, שהיו צריכים לשלם ממון, כדי ללמוד דיני התורה.

א. יצאה מראשון בגט ומשני במיאון.

לדברי רב יהודה אמר רב, הכתוב הזה נתקיים במעשה הבא, שבשעת הסכנה, כשגזרו שלא לעסוק בתורה, נתבקשה הלכה זו, הרי שיצאה מראשון בגט ומשני במיאון, האם מותרת לחזור לראשון או לא, ולא ידעו. שכרו אדם אחד בארבע מאות זוז, **ושאלו את רבי עקיבא בבית האסורים, ואסר**. וחזרו ושאלו **את רבי יהודה בן בתירה בנציבין, ואסר**.

אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי, הלכה זו לא הוצרכו לשאול, כי **בוודאי מותרת** היא לחזור לבעלה הראשון, שכן אם על ידי מיאון יצאה מבעלה השני בלא גט, והותרה בכך לכל העולם, ולא חששו לאיסור כרת של אשת איש, ודאי לא אסרו לה לחזור לבעלה הראשון, שאין כאן אלא איסור לא תעשה בלבד.⁴

ב. מיאון לאחר מיתה במקום מצווה.

לדברי רבי ישמעאל ברבי יוסי, השאלה ששלחו לשאול בשעת הסכנה היתה השאלה הבאה, שני אחים, שנשא האחד שתי נשים, ואחת מהן היא אשת אחי אמו של אחיו, שהיא אסורה לאחיו באיסור שניות מדברי סופרים, [גזרה משום אשת אחי האב כמבואר בפרק שני], ומת בלא בנים, והניח את שתי הנשים, האם יש מיאון לאחר מיתה במקום מצווה, ותהא השניה ממאנת ביבם לעקור

למספר בני אדם, ומחלקם יצאה בגט, ומחלקם יצאה במיאון, אותם שיצאה מהם בגט, נחשבת היא כמי שהיתה אשה שלהם, [אף שאחרי כן יצאה מאחריים במיאון, אינו מגלה על הגט של הקודמים שלא היה צריך], וכל שאחרי כן נישאת לאחר, אסורה לחזור להם, ואותם שיצאה מהם במיאון, אינה נחשבת כמי שהיתה אשה שלהם, ואף אם אחרי כן נישאת לאחר, מותרת לחזור להם.

ונחלקו חכמים כיצד להעמיד את משנתנו, שדיניה נראים סותרים זה את זה.

- **לדברי רב יהודה אמר שמואל**, שני חלקי המשנה סותרים זה את זה, ולא נשנו על ידי תנא אחד [=תברא, מי ששנה זו לא שנה זו]. **לדעת התנא ששנה את הדין הראשון, לעולם המיאון מבטל גט שקדם לו**, בין שהיה הגט של בעל זה שמיאנה בו, ובין שהיה הגט של בעל אחר, וכל שהיה מיאון באחרונה, מבורר שהיא קטנה, וקודם אותו מיאון לא היתה נשואה לשום אדם נישואין של תורה, ולפיכך אם נישאת אחר כך לאחר, מותרת לחזור לכל הבעלים הקודמים, [ואמרו שהתנא הזה, הוא רבי ישמעאל ברבי יוסי, שהתיר הדבר, כפי שיתבאר בעזה"י להלן]. **ולדעת התנא ששנה את הדין האחרון, לעולם אין המיאון מבטל גט שקדם לו**, וכל שיצאה ממנו בגט, אף אם אחר כך יצאה במיאון, ממנו או מאחר, מכיון שממנו כבר יצאה פעם אחת בגט, כבר נחשבת היא כמי שהיתה אשתו, ולפיכך כשלאחר מכן נישאת לאחר, היא אסורה לחזור לו. [ואמרו שהתנא הזה, הוא רב, שאסר הדבר, כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

- **ורבא אמר, שאפשר שכל דיני משנתנו נאמרו על ידי תנא אחד, ולדעתו יש חילוק בין מיאון שממאנת במי שנתן לה גט, לבין מיאון שממאנת באחר** [=מיאון ידידיה מבטל גט ידידיה, מיאון דחבריה לא מבטל גיטא ידידיה].

שכן אף שהסברא אומרת, שבכל אופן, מאחר שיצאה באחרונה במיאון, נתגלה שהיא קטנה, ואם כן מעולם לא היתה נשואה מהתורה לשום אדם, ותהא מותרת לחזור לכל בעליה הראשונים, מכל מקום אמרו חכמים, שלא יהא הדין כן, אלא כשמיאנה במי שגירשה, אבל כשמתחילה גירשה זה, ואחר כך מיאנה באחר, לא תוכל לחזור לראשון, והטעם לכך, כי חששו, שמא כשידע הראשון, שכשתמאן בשני תוכל לחזור לו, ילך הראשון ויפתה אותה שתמאן בשני, ותחזור לו [=אידי דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו, אזל משבש ומייתי לה]. ודווקא כשיצאה מראשון בגט, גזרו שלא תוכל לחזור לו אחר שנישאת לשני, שמא יפתה אותה למאן בשני, אבל כשיצאה מהראשון במיאון, לא גזרו שלא תוכל לחזור לו אחר שנישאת לשני, שמא יפתה אותה שתמאן בשני, שהרי מאחר שיצאה מהראשון במיאון, אינה חפצה בו [=הא כבר שבשא ולא אישבשא⁵].

והקשו על דברי רבא, כי יש לדייק מהדין הראשון של משנתנו, שדווקא כשיצאה מהראשון בגט, וגם מהשני בגט, אסורה לחזור לראשון, אבל כשיצאה מהשני במיאון, מותרת לחזור לראשון, ואם כן מהדין הראשון של משנתנו יש ללמוד, שאפילו מיאון של שני מבטל גט של ראשון, שלא כמבואר בדין השני.

ומכח קושיה זו אמר רבי אלעזר כדברי רב יהודה אמר שמואל [=תברא מי

² שהרי לאחר גירושין החזירה, ולא יכול לפייסה שתעמוד עמו, ומיאנה בו, הילכך ליכא למיחש לה לשיבושא. וכן כל היוצאת במיאון, לא חיישין לשיבושא, דמסתמא פייסה כי הואי גביה שלא תמאן, ולא איפייסה. אבל כי נישאת לאחר מתוך הגט, הולך ומפייסה, ואמר, מתחרט אני בגירושין, והיא אוהבתו, שהרי על כרחא יצתה ממנו, הילכך הדרה, וממאנת בשני. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון 16ח
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

ב. כשהיו הגירושין והקידושין שווים.

אם היתה האשה גדולה, ומתחילה היתה מקודשת לאח בקידושין של תורה, וגירשה, והחזירה בקידושין של תורה, [או שהיתה קטנה ונתקדשה על ידי אביה בקידושין של תורה, וגירשה, והחזירה בקידושין שניים כשגדלה, שגם הם קידושין של תורה], או שהיתה האשה יתומה קטנה, ומתחילה היתה מקודשת לאח בקידושין מדברי חכמים, וגירשה, והחזירה בקידושין מדברי חכמים. באופנים הללו, בקידושין אחרונים חזרה למעמדה הראשון כמו שהיתה בקידושין ראשונים, והרי היא אשתו גמורה מדברי תורה או מדברי חכמים, אלא שהיא זמן שהיתה גרושתו. ובאופנים הללו נחלקו חכמים, מה הדין כשמת לבסוף בלא בנים, האם אשתו זקוקה לייבום או אסורה לאחים.

לדעת חכמים – מאחר שכשמת האח היתה האשה אשתו לכל דבר [מדברי תורה או מדברי חכמים], אותה שעה זוקקת אותה לייבום, שהרי מת בעלה בלא בנים, ומותרת להתייבם.

ולדעת רבי אלעזר – מאחר שמתחילה כבר היתה גרושתו, ובאותה שעה נאסרה לאחים, שוב אין לה היתר, ולכן אף על פי שהחזירה, וכשמת היתה אשתו, היא אסורה לייבום. ונאמרו מספר טעמים לדברי רבי אלעזר.

(א) **לדברי עיפה, טעמו של רבי אלעזר, הואיל ועמדה על היבם שעה אחת באיסור, כלומר מאחר שבשעה שנתגרשה, נאסרה לייבום משום גרושת אחיו, מעתה אין לה היתר לעולם.**

ולפי דברי עיפה, היבמה אסורה לייבום באיסור תורה של אשת האח שלא הותרה. והקשו, **אם כן, אסורה היא לייבום באיסור כרת, ואם כן תהא פטורה לגמרי מהחליצה ומהייבום, ומדברי רבי אלעזר משמע, שהיא אסורה לייבום מדברי חכמים, ולכן אינה מתייבמת, אבל לחליצה היא זקוקה.**

ומכח קושיה זו אמר עיפה, שאינו יודע טעמו של רבי אלעזר.

(ב) **לדברי אביי, רבי אלעזר מסתפק, אם מיתה מפלת, או נישואין הראשונים מפילים, כלומר מאיזו שעה האשה נחשבת זקוקה לייבום, האם משעת כניסתה לנישואין היא נחשבת זקוקה, לומר, שמעתה אם ימות בעלה, תיזקק לאחיו, ואם כן, כבר משעת נישואין הראשונים נחשבת זקוקה, וכשנתגרשה מנישואין ראשונים, נדחית מהזיקה, ונאסרה לאחים לעולם, ולפיכך אף שלאחר מכן החזירה האח, אין לה היתר. או שאינה נחשבת זקוקה אלא משעה שמת בעלה, ואם כן, רק כשמת בעלה לאחר נישואין שניים נזקקה לייבום, ואז לא נאסרה לאחים, ולכן היא מתייבמת. ומאחר שספק הוא אם היא זקוקה לאחים או אסורה להם, לא תתייבם אלא תחלוץ.**

(ג) **לדברי רבא, מודה רבי אלעזר, שאינה נחשבת זקוקה לייבום אלא משעת מיתת הבעל, ואם כן, מדין תורה מאחר שהחזירה ומת, היא זקוקה לייבום. והסיבה שאסרו אותה חכמים לייבום, כי חששו, שמא ימות בסמוך לחזרתה, והכל יודעים שנתגרשה ממנו, ואין הכל יודעים שהחזירה, ואם תתייבם, יטעו לומר מייבם זה גרושת אחיו.**

(ד) **גם לדברי רב אשי, מודה רבי אלעזר, שמדין תורה היא זקוקה לייבום, כי מת הבעל אחרי שהחזירה. והסיבה שאסרו אותה חכמים לייבום, כי יש אופן שבו גם אחר החזרה היא אסורה מהתורה, והוא, כשמתחילה נתקדשה**

נישואיה הראשונים, ותהא צרתה מתייבמת, או לא^א. שכרו שני בני אדם בארבע מאות זוז, ובאו ושאלו את רבי עקיבא בבית האסורים, ואסר, את רבי יהודה בן בתירה בנציבין, ואסר.

נתגרשה מראשון ומיאנה בשני ובאה להינשא לאחי ראשון

נתבאר, שלדעת רב, מיאון שממאנת בשני, אינו מועיל לבטל את הגט שקבלה מהראשון, ועדיין נחשבת כמי שהיתה אשתו של ראשון, ולכן מאחר שלאחריו נישאת לשני, אסורה לחזור לראשון, כדין גרושה שנישאת לאחר.

וללשון ראשון אמר רב יצחק בר אשיאן, שאף שאמר רב, שמיאון של שני אינו מבטל גט של ראשון, ולכן אסורה לחזור לו, דווקא לגבי הראשון עצמו היא נחשבת גרושתו, ואסורה לחזור לו, [שאם תהא מותרת לחזור לו, יש לחוש שיפתה אותה למאן בשני, כדי שתחזור אליו], אבל אצל אחיו של ראשון, אינה נחשבת כמי שהיתה אשת אחיהם, ומותרת להם, [שאין לחוש שיפתו אותה למאן בשני, כדי להינשא להם], ולא גזרו שתחשב כאשת הראשון גם אצל אחיו.

וללשון שני אמר רב יצחק בר אשיאן, שלדעת רב, מאחר שאמרו שאצל המגרש המיאון שמיאנה בשני אינו מבטל את הגט שנתן, גזרו, שגם אצל אחיו תחשב כאשת אחיהם, ואסורה להינשא לאחי המגרש.

דף ק"ט

גירש את אשתו והחזירה ומת

כבר נתבאר פעמים הרבה, שאשת האח אסורה באיסור כרת, גם כשיצאה מהאח, כגון שמת או גירשה, ואינה מותרת אלא במקום מצוות יבום, כלומר כשמת האח בלא בנים.

ולהלן יתבאר בעזה"י מה הדין, כשמתחילה קידש אשה וגירשה, ולאחר מכן חזר וקידשה שנית, ומת. האם מאחר שכשמת היתה אשתו, היא זקוקה לייבום, או מאחר שכבר נאסרה להם כשנתגרשה, שוב אין לה היתר.

א. כשהיו הגירושין מהתורה והקידושין מדברי חכמים.

אם מתחילה היתה האשה מקודשת לאח מהתורה, כגון שהיתה קטנה, ונתקדשה על ידי אביה, שקידושה מהתורה, ונישאת, ולאחר מכן גירשה, וקיבל אביה גיטה, הרי היא גרושה מהתורה, ושוב אין לאביה כח לקבל קידושיה, והרי היא כיתומה שאין לה אב, ויש לה קידושין מדברי חכמים בלבד, ואם בעודה קטנה החזירה בעלה בקידושין אלו, מדין תורה היא נחשבת גרושתו, ולפיכך אם מת בלא בנים, אף על פי שהניחה אשתו, אין כאן מצוות יבום לאחים, שהרי מדין תורה אינה אשת המת אלא גרושת המת, ואסורה לכל אחיו באיסור כרת. וצריכה חליצה מדרבנן.

^א ודווקא באיסור שניות הסתפקו, אבל באישות דערוה, כגון אשת אחיו מאמו קטנה, ומת, ונשאה אחיו מאביו, פשיטא לן דלא אתי מיאון דלאחר מיתה למישרי ערוה לייבומה. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

המקיים נדרו כאילו הקריב קרבן על הבמה ונמצא עובר בשתיים, אלא אם נדר
ילך אצל חכם ויתירנו כדי שלא יהא רגיל בכך.

לעולם יתרחק אדם משלושה דברים

שנה בר קפרא, לעולם יתרחק אדם משלושת הדברים הבאים:

א. מן המיאונים. שמא תגדל ותתחרט מהמאון¹.

ב. מן הפקדונות. לומר שלא יקבל פקדון מבן עירו הרגיל אצלו ומכיר את ביתו
כמו את בית עצמו שמא יטול את הפקדון כשלא יראה ויחזור ויתבע ממנו.

ג. מן העירבון. לומר שלא יערוב אדם להלוואה במקום שמניחים את הלווה
ותופסים את הערב. ועירבון זה נקרא ערבי שלציון [י"מ שנקרא כן על שם המקום
שלציון, שבו היו נוהגים לעשות כן. וי"מ שנקרא כן לשון נוטריקון, שלוף דוך, לומר,
שלוף עצמו מן הלווה, ותוקע עצמו על הערב].

"רע ירוע פי ערב זר וְשָׂנֵא תִקְעִים בּוֹטְחַ"

נאמר בספר משלי, "רע ירוע פי ערב זר וְשָׂנֵא תִקְעִים בּוֹטְחַ" (משלי י"א ט"ו),
וביאר רבי יצחק את הכתוב הזה כך:

"רע ירוע" – רעה אחר רעה תבוא. מחמת הדברים הבאים.

"פי ערב זר" – אלו שני דברים רעים. (א) המקבל גרים, שהוא מערב זרים
בישראל². והוא דבר רע, כמאמר רבי חלבו, קשים גרים לישראל כספחת בעור,
שנאמר "וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיָהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב" (ישעיה י"ד א'), והסיבה לכך
שהם קשים, כי אינם בקיאים בדקדוקי מצוות, וישראל למדים מהם. (ב)
והערב עירבון של ציון, שהוא ערב לזר. ודבר רע הוא, כפי שנתבאר לעיל.

"וְשָׂנֵא תִקְעִים בּוֹטְחַ" – זה דבר רע נוסף, והוא התוקע עצמו לדבר הלכה.
ויתבאר זה יתבאר בעזה"י בסמוך.

התוקע עצמו לדבר הלכה

אשר נשמה באפו כי במה נחשב" ואמר בפרק קמא דברכות, אל תקרי "במָה" אלא "במָה". וגזרה
שווה ד"חדלה" דריש בפרק ארבעה נדרים, אמר שמואל, הנודר אף על פי שמקיימו נקרא רשע,
אמר רבי אבהו, מאי קראא כתיב הכא "וכי תחדל לנדור" וכתיב התם "שם רשעים חדלו רוגז".
[תוס'].

¹ פירש ר"ח בריש פירקין בשם גאון, דאין לקדש יתומה עד שיביאו ראייה שהיא בוגרת, כדי
להתרחק מן המיאונים. והא דתקינן לה רבנן נישואין, כדאמר לקמן, צריך לומר לדברי הגאון,
דהיינו דוקא היכא שיש לחוש שלא ינהגו בה מנהג הפקר. ומיהו מהכא אין לו ראייה אלא שלא
ילמדוה למאן. [תוס'].

² אמר ר"י, דהיינו היכא שמישאיין אותן להתגייר, או שמקבלין אותן מיד, אבל אם הן מתאמצין
להתגייר, יש לנו לקבלם, שהרי מצינו שנענשו אברהם יצחק ויעקב, שלא קבלו לתמנע, שבאתה
להתגייר, והלכה והיתה פלגש לאלפינו בן עשו, ונפק מינה עמלק דצערינוהו לישראל ... וגם יהושע
קבל רחב הונוה. ונעמה רות המואביה. ובריש פרק במה מדליקין שגייר הלל אותו שאמר גיירני על
מנת שתשימני כהן גדול, ואותו דעל מנת שתלמדני כל התורה כולה, ואף על פי שלא היו מתאמצין
להתגייר, יודע היה הלל בהן שסופם להיות גרים גמורים כמו שעשה לבסוף. [תוס'].

בקטנות על ידי אביה, שהגירושין שאחר הנישואין הראשונים הם מהתורה,
והקידושין השניים מדברי חכמים, ובאופן הזה, מאחר שמדין תורה היא
גרושה, היא אסורה לייבם, כפי שנתבאר לעיל, וחששו, שאם בשאר אופנים
שמחזירה תתייבם, יטעו להתירה להתייבם גם באופן הזה, שהיא אסורה,
ולכן אסרו לה להתייבם בכל האופנים שנתגרשה והחזירה בעלה. וכדברי רב
אשי משמע בברייתא.

צרת חוזרת גמורה לדעת רבי אלעזר

נתבאר, שלדעת רבי אלעזר, מי שגירש את אשתו והחזירה ומת, אף שמדין
תורה היא זקוקה לייבום, אסורה חכמים לייבום, מאחד הטעמים הנזכרים
לעיל.

ורבא נסתפק, האם כשאסרו אותה להתייבם, החמירו באיסור זה, שתהא
כערוה, ותאסור גם את צרתה, או שדי בכך שאסרו אותה עצמה, אבל צרתה
מותרת להתייבם.

ורב נחמן השיב, שאיסור שאסרו אותה עצמה גזרה היא³, ואין גוזרים גזרה
לגזרה, ולפיכך צרתה מותרת אף להתייבם.

לעולם ידבק אדם בשלושה דברים

שנה בר קפרא, לעולם ידבק אדם בשלושת הדברים הבאים:

א. בחליצה. כדעת אבא שאול שאמר, הכונס את יבמתו לשם נוי, לשם אישות,
לשם דבר אחר, כאילו פוגע בערוה, וקרוב בעיני להיות הולד ממזר, ולפיכך יש
לדבוק בחליצה ולא בייבום.

ב. בהבאת שלום. שנאמר, "יסור מרע וְעֵשָׂה טוֹב בְּקֶשֶׁת שְׁלוֹם וְנִדְּפָהוּ" (תהלים ל"ד
ט"ו). ואמר רבי אבהו שתשלום הבאת שלום גדול הוא [שאוכל את הפרי בעולם
הזה, והקרן קיימת לעולם הבא], כמו שכר גמילות חסדים, שכן יש ללמוד בגזרה
שווה², שנאמר בענין הבאת שלום לשון רדיפה "בְּקֶשֶׁת שְׁלוֹם וְנִדְּפָהוּ", וכן נאמר
בענין גמילות חסדים "וְרִדְף צְדָקָה וְחֶסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכַבֹּד" (משלי כ"א כ"א),
ומעתה כשם ששכר גמילות חסדים "יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכַבֹּד", כך הוא שכר
הבאת שלום.

ג. בהפרת נדרים. כדעת רבי נתן שאמר, שהנודר [בא לידי חטא, שנאמר, וְיָכִי
תְחַדֵּל לְנֹדֵר לֹא יִהְיֶה בְךָ חֲטָא" (דברים כ"ג א'), אבל כשלא תחדל תבוא לידי חטא,
וְהָרִי הוּא כְבוֹנָה בְמָה³ במה בשעת איסור הבמות, שהוא בא לידי חטא,

¹ פירש בקונטרס, היא גופה גזירה משום יתומה בחיי האב. ואין נראה לר"י, דהא רב אשי הוא
דאמר להאי טעמא, ולא רבא. אלא יש לפרש, היא גופה גזירה שמא יאמרו העולם ייבם גרושת
אחיו, לפי שהכל בקיאים בגירושין, ואין הכל בקיאים בחזרה, כדאמר רבא לעיל. ולאו דוקא קאמר
גזירה לגזירה, דלא שייך הכא, אלא כלומר אינה אלא איסורא דרבנן. [תוס'].

² אבל מדכתיב לעיל "מי האיש החפץ חיים וגו'" לא מצי דיין, דדלמא קאי אכולא פרשתא, "נצור
לשונך מרע סור מרע ועשה טוב וגו'", דהיינו כל התורה כולה. אי נמי הכא כתיב "צדקה חיים
וכבוד" דלא הוה נפקא לן מהווא קרא בפרק קמא דקידושין דאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה
והקרן קיימת לו לעולם הבא. [תוס'].

³ י"מ דנפקא לן "חדלה" "חדלה", כתיב הכא "וכי תחדל לנדור" וכתיב התם "חדלו לכם מן האדם

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

נתבאר, שאחד מהדברים הרעים שהעושה אותם תבוא עליו רעה אחר רעה, הוא התוקע עצמו לדבר הלכה. ונאמרו שני אופנים בביאור ענין זה.

א. האומר אין לו אלא תורה.

לפי התירוץ הראשון בגמרא, התוקע עצמו לדבר הלכה הוא זה שדיבר בו רבי יוסי בברייתא, ואמר עליו, כל האומר אין לו תורה, אין לו תורה.

ומתחילה היה נראה, שכונת רבי יוסי היא כפי שאמרנו, "כל האומר אין לו תורה, אין לו תורה", כלומר כל שאינו עוסק בתורה, אין לו שכר לימוד תורה. אולם הקשו על כך, הלא דבר זה פשוט הוא, כיון שאינו עוסק בתורה, מנין יהיה לו שכר תורה, הלא אינו עוסק בה. ולפיכך ישבו את דברי רבי יוסי בשני אופנים אחרים.

(א) יש אומרים שכך אמר רבי יוסי, "כל האומר אין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו", כלומר כל שלומד בלבד ואינו מקיים, אפילו שכר לימוד תורה אין לו. ואמר רב פפא, שכן יש ללמוד מהכתוב "וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֵת הַחֻקִּים וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וְלִמְדֶתֶם אֹתָם וְשָׁמַרְתֶּם לַעֲשֹׂתָם" (דברים ה' א'), כל שישנו בעשיה ישנו בלמידה, כל שאינו בעשיה אינו בלמידה.

(ב) ויש אומרים, שכך אמר רבי יוסי, "כל האומר אין לו אלא תורה, אין לו אלא תורה", לומר, כל שלומד ומלמד בלבד, ואינו מקיים, אף על פי שתלמידו מקיימים, אין לו שכר על העשיה שלהם^א, אלא על לימודו בלבד.

ב. הדין דין ואינו שואל את רבו.

יש אומרים, שהתוקע עצמו לדבר הלכה, הוא דין שבא דין לפניו, ולמד הלכה הדומה לדין הבא לפניו, ועל פי אותה הלכה פוסק הדין הבא לפניו, ויש לו רב לשאול אותו אם הוא מדמה הדין לדין כהלכה, ואינו שואל, [והיינו תוקע, שסומך ונשען על ההלכה שהוא יודע]. ודבר רע הוא, כמאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, לעולם יראה דין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין יריכותיו, וגיהנם פתוחה לו מתחתיו, שנאמר, "הֲנֵה מִסְתּוֹ שֶׁלְשִׁלְמָה [הוא המלך שהשלים שלו, כלומר הקב"ה, ומיטתו הוא בית המקדש, ששם לשכת הגזית] שְׁשִׁים גְּבָרִים [דיינים] סָבִיב לָהּ מִגְּבָרֵי יִשְׂרָאֵל. כָּל־מִגְּבָרֵי מִלְחָמָה אִישׁ חָרְבוֹ עַל יָרְכוֹ מִפְּחַד בְּגִילוֹת" (שה"ש ג' ז'-ח), מפחד של גיהנם שדומה ללילה.

שני אחים נשואים לשתי אחיות קטנות או חרות

שני אחים נשואים לשתי אחיות קטנות יתומות [או לשתי אחיות חרות],

^א תימה, דאמרינן בפרק בתרא דיומא, כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו, ומפרש טעמא התם, שלא יאמרו הרב בגיהנם ותלמידו בגן עדן. ועוד קשה לר"י, הרי אחר דרבי מאיר למד לפניו, ואפילו הכי יצא לתרבות רעה. ושמא היכא שהוא רע מתחלה קודם ששלמד אחרים, התם לא שייך האי טעמא, אבל היכא שהיה טוב מתחלה, אז ודאי אין חטא בא על ידו. ואחר מתחלתו היה רע, כדאמר בחגיגה, שכלי זמר לא פסק מתוך ביתו, וגם ספרי צדוקים היו נושרים מחיקו. [תוס'].

^ב פירש בקונטרס הכא ובסנהדרין, דאלשכת הגזית קאי. וקשה, דהוי ליה למימר, שבעים או שבעים ואחד. אלא יש לומר דאששים ריבוא ישראל קאי. [תוס'].

^ג משמע ליה מזויינין בדין, כדדרשינן בסנהדרין מ"ו יחגור דוד חרבו, שדנו לנבל בסנהדרין. ואף על גב דבתורה כתיב "חגור חרבך על ירך גבור". [תוס'].

שנישואיהן לשני האחים מדרבנן, ומת בעלה של אחת מהן, הרי זו פטורה מהיבום ומחליצה. שכן אחותה נשואה לייבם, ואם כן אשת המת היא אחות אשה אצל הייבם, ואף שאשתו של היבם אינה נשואה לו אלא מדברי חכמים, מכל מקום גם זיקת אשת המת ליבם אינה אלא מכח נישואין מדברי חכמים, ומאחר שכח שווה לשתיהן בנישואיהן, אשת המת נאסרת לייבם, כדין אחות אשה, ופטורה מייבום ומחליצה.

שני אחים נשואים לשתי אחיות גדולה וקטנה

שני אחים נשואים לשתי אחיות, אחת גדולה, שנישואיה מהתורה, ואחת יתומה קטנה, שנישואיה מדברי חכמים.

מת בעלה של קטנה, הקטנה אינה זקוקה לבעלה של גדולה לייבום או חליצה, שהרי הגדולה היא אשתו של ייבם מהתורה, ואם כן, הקטנה היא אחות אשתו, ואחות אשה פטורה מייבום וחליצה.

אבל כשמת בעלה של גדולה, ונפלה הגדולה לייבום לפני בעל הקטנה, מדין תורה הקטנה אינה אשת היבם, ואם כן הגדולה אינה אחות אשתו, וזקוקה לו לייבום, ונחלקו חכמים מה יעשו.

לדעת רבי אליעזר – מאחר שמדין תורה הגדולה זקוקה לו, והקטנה אינה אשתו, הקטנה נאסרת לו מדין אחות זקוקה [=יש זיקה]. אכן כל זמן שלא מיאנה בו הקטנה, מאחר שהיא נראית כאשתו, לא יוכל לייבם הגדולה. ולכן מלמדים את הקטנה שתמאן בו, ותעקור נישואיה, ויהא מייבם את הגדולה. ואף שנתבאר לעיל, שלעולם יתרחק אדם מן המיאונין, לצורך קיום מצוות יבום התירו ללמד אותה למאן לכתחילה.

ולדעת רבי יהושע – אמנם, מאחר שהגדולה זקוקה לו לייבום, אחותה הקטנה שהיא אשתו נאסרת עליו, משום אחות זקוקה [=יש זיקה]. ומכל מקום, אין אומרים לקטנה למאן, לעקור נישואיה, ובכך תותר הגדולה להתייבם, כי לעולם יש להתרחק מהמיאון, אפילו במקום מצווה, ולכן לא תמאן, אלא יגרש הקטנה, ובכך תהא גם הגדולה אסורה לו לייבום, כי מאחר שגירש הקטנה, הגדולה היא אחות גרושתו, ותחלוף לו. וזו היא שאמרו, אי לו על אשתו, ואי לו על אשת אחיו.

ולדעת רבן גמליאל – אף שמדין תורה הגדולה זקוקה לו, והקטנה אינה אשתו, אין הקטנה נאסרת לו, כי אחות זקוקה אינה כאחות אשה [=אין זיקה]. ולפיכך אם מיאנה בו הקטנה, יוכל לייבם את הגדולה כנ"ל, אבל אין מלמדים אותה למאן, ואם לא תמאן, ותגדל עמו, כשתהא גדולה, יהיו נישואיה של תורה, ובכך תופקע זיקת אחותה, שהרי תהא אחותה אחות אשתו מהתורה^א.

ואמר רב יהודה אמר שמואל [בדף ק"י], הלכה כרבי אליעזר, שמלמדים את הקטנה למאן. וכן אמר רבי אלעזר, הלכה כרבי אליעזר.

כיצד נעשים נישואי הקטנה של תורה כשהגדילה

^א אבל מיחלף לגדולה לא, דפסל את הקטנה עליו משום אחות חלוצה. [רש"י].

כך נישאת לבעלה השני.

לדעת רב – באופן הזה, מאחר שנבעלה לבעלה הראשון בגדלות, בבעילה זו נתקדשה לו קידושין של תורה, ונישואיה לשני אינם כלום, ואינה צריכה ממנו גט.

ולדעת שמואל – כל הבעול על דעת קידושין הראשונים הוא בועל, ונאף כשמתחילה קדשה כשהיא קטנה, והכל יודעים שאין קידושי קטנה מהתורה, מכל מקום, כשבעול בגדלות, דעתו על קידושין הראשונים, עד שאמר בפירוש שמתכוון לקדשה בביאה אחרונה, ואם כן, אף על פי שנבעלה לבעלה הראשון בגדלות, לא נתקדשה לו בבעילה זו, שלא נתכוון לקדשה בה, כי דעתו על קידושין הראשונים, שהיו בקטנות¹, ואם כן, מדין תורה אינה אשתו של ראשון, וכשנישאת לשני, הרי היא אשתו של שני, ואם רוצה לצאת ממנו צריכה גט.

קדשה על תנאי וכנסה סתם

המקדש את האשה על תנאי, [שאינ עליה נדרים או מומים], והכניסה לנישואין סתם, בלא לחזור על תנאו, [ואחר כך נמצאו עליה נדרים או מומים], נחלקו חכמים אם היא צריכה ממנו גט.

לדעת רב – מאחר שנשאה סתם, מחל על תנאו, וקידשה בביאה קידושין גמורים בלא תנאי, ואם בא להוציאה צריכה ממנו גט. [והחידוש הוא, שלא רק כשנשא קטנה והגדילה, כוונתו לקדשה בביאה של גדלות, שידוע שצריך לכך, כי אין קידושי קטנה מהתורה, אלא אף במקדש על תנאי, שאפשר שעומד בתנאו, אף על פי כן אם כנס סתם, כוונתו לקדש בביאה אחרונה בלא תנאי].

ולדעת שמואל – כל הבעול על דעת קידושין הראשונים הוא בועל, ואין כוונתו לקדש שוב בביאה אחרונה, ומאחר שקידושין ראשונים היו בתנאי, ולא נתקיים התנאי, אינה אשתו, ואינה צריכה ממנו גט.

נתקדשה בקטנות וגדלה ובא אחר וחטף אותה מבעלה

מעשה היה במקום הנקרא נרש, שנתקדשה יתומה קטנה בקטנותה בקידושין דרבנן, וגדלה, והושיבה בחופה לנישואין [=אותביה אבי כורסייא באפיריון], ובא אחר וחטף אותה מהראשון, ואמרו רב ברונא ורב חננאל תלמידי רב, שאינה צריכה גט מהשני, כי אינה אשתו של שני כלל.

לדעת רב פפא, מעשה זה היה אחר שבעל הראשון בגדלות, שבנרש היו בועלים תחילה, ואחר כך מושיבים בחופה, ומאחר שכבר נבעלה לראשון בגדלות, ונתקדשה לו מהתורה, לא חלו קידושי שני כלל, ואינה צריכה ממנו גט. אבל אם היה השני חוטף אותה קודם שבעל הראשון בגדלות, היתה צריכה גט מהשני.

ורב אשי אמר, שמעשה זה היה קודם שבעל הראשון בגדלות, שגם בנרש לא

נתבאר, שלדעת רבן גמליאל, כשנשא זה יתומה קטנה שנישואיה מדברי חכמים, ונפלה אחותה הגדולה לפניו לייבום, אף על פי שהגדולה זקוקה לו מהתורה, אם הגדילה הקטנה תחתיו, כשגדלה נעשו נישואיה של תורה, ופקעה זיקת גדולה ממנו, ואשתו תחתיו.

ונסתפק רבי אלעזר, לדעת רבן גמליאל, כיצד נעשים נישואי הקטנה של תורה כשהגדילה, ונדחית זיקת הגדולה. האם משום שקידושי קטנה תלויים ועומדים הם, וכשגדלה ולא מיאנה, נתברר שקידושין ראשונים קידושין גמורים, ולכן אף על פי שלא עשה עתה מעשה חדש של קידושין, היא אשתו גמורה מהתורה, ואחותה לא היתה זקוקה לו מעולם [=דקסבר קידושי קטנה מיתלא תלו, וכי גדלה גדלי בהדה, אף על גב דלא בעל²]. או שקידושין ראשונים אינם כלום כי היו בקטנות ואינה נעשית אשתו גמורה מהתורה אלא כשבעל אותה אחר גדלות שבעילה זו נחשבת למעשה קידושין ונמצא שנתקדשה בגדלות, ודעת רבן גמליאל, שהמקדש אחות זקוקתו, אף על פי שקדמה זיקה לקידושין, נפטרה זקוקתו, ולכן הגדולה פטורה מהייבום והחליצה אף על פי שלא נתקדשה הקטנה אלא בגדלות [=דקסבר המקדש אחות יבמה, נפטרה יבמה והלכה לה, אי בעל אין, אי לא בעל לא].

ואמר רב, שדעתו של רבן גמליאל כפי האופן האחרון, ואין הגדולה נפטרת מזיקתה, אלא לאחר שבעל את הקטנה בגדלותה, שבכך קידש אותה קידושי תורה בגדלות, ונפטרה זיקת אחותה.

ואמר רב ששת, אמרתי, כשנתנמנם רב ושכב, אמר שמועה זו [=אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא], שהרי שנינו, המקדש את הקטנה, קידושיה תלויים, ומשמע שתלויים הם, אם תמאן קודם שתגדיל, יבטלו, ואם לא תמאן, יהיו קידושין גמורים מהתורה, הרי שבגדלות יהיו קידושין גמורים בלא בעילה. ותירצו, שהכוונה לכך שהם תלויים בבעילה בגדלות, אם יבעול, יהיו קידושין גמורים של תורה, ואם לא יבעול, לא. וכל זמן שלא בעל הרי הם תלויים ועומדים, ואינה סומכת עליהם, שאומרת, הוא עדיף ממני, שיכול להוציאני בגט על כרחי, ואני עדיפה ממנו, שיכולה אני לצאת במיאון על כרחי כל זמן שארצה³.

דף ק"י

קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת

יתומה קטנה שנישאת בנישואין מדברי חכמים, והגדילה, וקודם שנבעלה לבעלה הראשון, עמדה ונישאת לאחר, הכל מודים, שמאחר שבגדלותה לא נבעלה לבעלה הראשון, מדין תורה אינה אשתו של ראשון אלא אשת השני, ואם רוצה לצאת מהשני צריכה ממנו גט.

אבל נחלקו חכמים, מה הדין כשתחילה נבעלה לבעלה הראשון בגדלות, ואחר

¹ ואפילו סבירא לן מקדש אחות יבמה לא נפטרה יבמה, מכל מקום היכא שהקידושין היו באים ממילא, נפטרה יבמה מעצמה. [תוס'].
² והיינו דוקא מן התורה יכולה למאן, אבל מדרבנן אין יכולה משהביאה שתי שערות, דתנן בפרק בא סימן, עד מתי הבת ממאנת, עד שתביא שתי שערות, והיינו אפילו לא בעל, דבעל לא הוה פליג רבי יהודה עד שירבה השחור על הלבן כדאמר התם בגמרא, דמודי רבי יהודה בעל. [תוס'].
³ ואם תאמר, לשמואל דלית ליה דקדושין גדלי בהדה, מאי טעמא דרבן גמליאל ... ויש לומר, דלשמואל צריך לומר דמיירי כדמפרש בהדיא שבעל לשם קידושין. ועוד אורי"י, דהתם כיון דיבמתו ואשתו שתיהן לפניו, אפילו בסתמא בועל לשם קידושין, כדי לדחות יבמתו ממנו, דבאשתו ניחא ליה מיבמתו ... [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

שני אחים פקח וחרש פקח נשוי פקחת וחרש נשוי חרשת

שני אחים, אחד פקח ואחד חרש, נשואים שתי נשים, אחת פקחת ואחת חרשת. הפקחת נשואה לפקח, [ויש כאן נישואין של תורה], והחרשת נשואה לחרש, [ויש כאן נישואין מדברי חכמים].

מת החרש בעל החרשת, ונפלה אשתו החרשת לפני אחיו הפקח לייבום, אינה חולצת לו, כי אינה בת חליצה, משום שאינה יכולה לקרוא, ולכן מייבם אותה, ואם רוצה להוציאה אחר הייבום, מוציאה בגט².

- לדברי רב, דין זה אמור בכל חרשת, שכל חרשת אינה ראויה לחליצה.

- ולדברי רבה, דין זה אמור במי שבשעת נישואיה היתה פקחת, ולאחר מכן נתחרשה, אבל מי שמתחילה היתה חרשת, ראויה אף לחלוץ.

מת הפקח בעל הפקחת, ונפלה אשתו הפקחת לפני החרש לייבום, אינה חולצת לו, כי הוא חרש, ואינו ראוי לחליצה, ולכן הוא מייבם אותה, ואינו יכול להוציאה לעולם, כי הוא חרש, וגט של חרש אינו מפקיע קידושי אחיו הפקח, שמחמתם הוזקקה לו לייבום.

שני אחים פקחים אחד נשוי פקחת ואחד נשוי חרשת

שני אחים פקחים, נשואים שתי נשים, אחת פקחת ואחת חרשת. הפקחת נישואיה לפקח של תורה, והחרשת נישואיה לפקח מדברי חכמים.

מת הפקח בעל החרשת, ונפלה אשתו החרשת לפני אחיו הפקח לייבום, אינה חולצת לו, כי אינה בת חליצה, משום שאינה יכולה לקרוא, ולכן מייבם אותה, ואם רוצה להוציאה אחר הייבום, מוציאה בגט.

- לדברי רב, דין זה אמור בכל חרשת, שכל חרשת אינה ראויה לחליצה.

- ולדברי רבה, דין זה אמור במי שבשעת נישואיה היתה פקחת, ולאחר מכן נתחרשה, אבל מי שמתחילה היתה חרשת, ראויה אף לחלוץ. [ואף שהפקח האמור כאן הוא פקח מתחילתו, החרשת האמורה כאן אינה חרשת מתחילתה].

מת הפקח בעל הפקחת, ונפלה אשתו הפקחת לפני אחיו הפקח לייבום, חולצת לו או מתייבמת.

נשא פקחת ונתחרשה או נשתטית

פקח שנשא פקחת, אשתו גמורה היא מהתורה. ואף על פי כן אם לאחר מכן נתחרשה או נשתטית, **מדין תורה יכול לתת לה גט והיא מגורשת**, כי הגט ניתן מדעת הבעל בלבד, ואינו צריך את דעת האשה.

ומכל מקום אמרו חכמים, שרק את החרשת יוציא בגט, כי יודעת לשמור עצמה, ולא ינהגו בה מנהג הפקר. אבל את השוטה לא יוציא, כי אינה יודעת

היו בוועלים קודם החופה, והסיבה שאמרו שלא תפסו קידושי השני כלל, כי הוא עשה שלא כהוגן, לחטוף אשה מחברו, ולפיכך עשו בו שלא כהוגן, והפקיעו חכמים קידושו ממנו, שכל המקדש תולה בדעת חכמים³, שאומר, "כדת משה וישראל" וחכמים אמרו שחוטף אשה מבעלה, לא יהיו קידושוין.

- כשקידש בכסף, הקידושוין מופקעים, אף אם לא תלה בדעת חכמים, שהרי הפקר ב"ד הפקר, והם מפקירים את מעות הקידושוין, כשמקדש אשה שחוטף, ואם כן אין כאן כסף קידושוין.

- וכשקידש בביאה, הקידושוין מופקעים משום שתולה דעתו בחכמים, וחכמים אומרים, שכשמקדש בביאה אשה שחוטף, הביאה היא ביאת זנות, ולא ביאת קידושוין.

מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת

מי שנשא שתי יתומות קטנות, שנישואי שתייהן מדברי חכמים, ומת בלא בנים, מדין תורה אינן זקוקות לייבום או חליצה, אבל חכמים הזקיקו אותן לכך כנשים שנישואיהן של תורה, וביאת אחת מהן או חליצת אחת מהן פוטרת צרתה. [לדעת המשנה בדף ק"ה החליצה או הייבום יהיו אחר שתגדיל, אבל הקטנה אינה חולצת ולא מתייבמת. ולדעת רבי יוסי שם, גם הקטנה חולצת ומתייבמת].

מי שהיה נשוי שתי חרשות ומת

מי שנשא שתי חרשות, שנישואי שתייהן מדברי חכמים, ומת בלא בנים, מדין תורה אינן זקוקות לייבום, אבל חכמים הזקיקו אותן לכך, כנשים שנישואיהן של תורה.

לדעת רב גידל אמר רב – אין שום אופן שחרשות יהיו נפטרות בחליצה, [כמו ששינוי בדף ק"ד, חרשת שחלצה חליצתה פסולה], ולכן, **על כרחך תתייבם אחת מהן, כדי לפטור צרתה**, ואם ירצה יבם להוציאה גם את המתייבמת, יוציא אותה בגט. [ומה ששינוי, שדין חרשות כדין קטנות, לענין שהאחת פוטרת את חברתה בביאה, אבל לענין חליצה אינן שוות לקטנות].

ולדעת רבה – יש אופן שגם החרשת נפטרת בחליצה. שמה ששינוי שחרשת שחלצה חליצה פסולה, הכוונה למי שכשנישאה היתה פיקחת, והיו נישואיה של תורה, שכדי להיפטר מזיקתה בחליצה, צריכה להיות ראויה לחליצה כדין תורה, ומאחר שאינה ראויה לקריאה, אינה בת חליצה. אבל **זו שכשנישאה היתה חרשת, והיו נישואיה מדברי חכמים, כשם שכניסתה ברמיזה, כך יציאתה ברמיזה, ויוצאת בחליצה אף על פי שאינה ראויה לקריאה.**

ובסוף הסוגיה יתבאר בעזה"י, שנדחו דברי רבה, ושום חרשת אינה חולצת.

² כן פירש רש"י. ומספקא לר"י אי טעמא דאפקעינהו משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, או משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה, מדלא הזכיר כאן כמו שהזכיר בכל מקום כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. [תוס'].

שני אחים נשואים שתי נשים בנישואין מדברי חכמים

לשמור עצמה, ואם יוציא אותה, ינהגו בה מנהג הפקר.

פקח שנשא ונתחרש או נשתטה

פקח שנשא פיקחת, אשתו גמורה היא מהתורה. ואם אחר כך נתחרש או נשתטה אינו יכול להוציאה בגט, כי מאחר שקידש בעודו פקח, קידושין גמורים של תורה הם, וצריך להוציא בגירושין גמורים של תורה, וזה אין בו דעת, ואינו יכול לתת גט מהתורה.

שני אחים פקח וחרש נשואין שתי אחיות פקחת וחרשת

שני אחים, אחד פקח ואחד חרש, נשואים שתי אחיות, אחת פקחת ואחת חרשת. הפקחת נשואה לפקח, (ויש כאן נישואין של תורה), והחרשת נשואה לחרש, (ויש כאן נישואין מדברי חכמים).

מת החרש בעל החרשת, ונפלה אשתו החרשת לפני אחיו הפקח לייבום, מאחר שחרשת זו היא אחות אשתו של פקח, פטורה היא מהייבום ומהחליצה.

מת הפקח בעל הפקחת, ונפלה אשתו הפקחת לפני אחיו החרש לייבום, מאחר שהפקחת היתה נשואה לאחיו הפקח מהתורה, כשמת אחיו נעשית זקוקה לו מהתורה, ובכך אשתו החרשת נאסרת עליו, כי אף שמדברי חכמים אשתו החרשת היא אשתו, מדין תורה אינה אשתו אלא אחות זקוקתו הפקחת, ולפיכך מאחר שאשתו נאסרת לו, הוא מוציא את אשתו בגט. ומעתה הפקחת הזקוקה לו אסורה לעולם, שכן מאחר שגירש את אשתו החרשת, אחותה הפקחת נעשית אחות גרושתו, ואחות גרושתו אסורה לו, ואינו יכול לייבמה, וגם לחלוץ לו אינה יכולה, כי הוא חרש ואינו בר חליצה.

ודין זה אמור במי שהיה חרש מתחילתו, שכשמתחילתו היה חרש, יכול הוא לגרש את אשתו, שכשם שכנס ברמיזה, מוציאה ברמיזה, אבל כשמתחילה היה פקח ונתחרש, מאחר שהיו הקידושין של תורה, עכשיו שנתחרש אינו יכול להוציא את אשתו ברמיזה^א, ואם כן אשתו עמו, ואחותה הפקחת פטורה מהייבום והחליצה, ומותרת לכל אדם כי היא אחות אשתו גמורה.

ואמרו להקשות, מתוך כך שחרש הנזכר בדין זה הוא חרש מתחילתו, כך גם חרשת הנזכרת בדין זה היא חרשת מתחילתה והוא הדין לחרשת הנזכרת בדינים הקודמים, היא חרשת מתחילתה, שלא כדברי רבה לעיל. ושתק רבה ולא השיב על כך. אולם רב יוסף אמר, שאפשר שבדין זה החרש והחרשת הם חרש וחרשת מתחילתם, והחרשות בדינים הקודמים, הן פקחות שנתחרשו^ב.

^א ואם תאמר מאי קושיא, והא רבן שמעון בן גמליאל פליג עליה בפרק מי שאחזו, ואית ליה בפקח ואחר כך נתחרש, הוא היה כותב ואחרים חותמים, ונוקי הן משנה כרבן שמעון בן גמליאל. ויש לומר דלא בעי לאוקומי כרבן שמעון בן גמליאל, כיון דרישא לא מיתוקמא כוותיה, ההיא דנקט חרש או נשתטה. ועוד דבלאו הכי הוה פריך ליה, ומי מצי לגרש את אשתו כדמפרש. [תוס'].

^ב ורבה לא בעי לשנויי הא כדאיתא והא כדאיתא, כדמשני לעיל גבי פקח וחרשת, שהם שני מינין, אבל הכא שניהם חרשים, ובמין אחד, לא שייך למימר הא כדאיתא והא כדאיתא. [תוס'].

^א וכן פירש ר"ח, והביא ראיה מרבי יהושע קיהה וטהר, דקדק בדבר הרבה וטיהר. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

**ואמר להם רב נחמן, אין הדבר כן, אלא אפילו היה האיש חרש, יש להסתפק
איזו אשה עדיפה בעיניו, ואין ביאת אחת מהן פוטרת את צרתה.**

**ואמר רב חסדא אמר רב, מאחר שאין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה, כך היא
תקנתו. תחילה מייבם את החרשת,** [אבל בחליצה לא תצא, כי חרשת אינה בת
חליצה], **ולאחר שייבמה, מוציאה בגט,** [אבל לא מקיימה, כי כשיתקן את הקטנה,
תאסר עליו החרשת, כפי שיתבאר בעז"ה¹], **וכשתגדיל הקטנה, ותהא ראויה
לחליצה, תחלוץ לו, ותצא,** [אבל לא ייבם אותה, כי כבר ייבם את החרשת, ואינו
מייבם שתי נשים מאח אחת].

חרשת קנויה במקצת קטנה ספק קנויה

נתבאר, שנישואי קטנה ונישואי חרשת אינם שווים, ולכן, מי שהיה נשוי קטנה
וחרשת, ומת, אין ביאת האחת פוטרת את חברתה.

ואין לומר שנישואי שתיהן קנין במקצת הוא [=קנוי ומשור], שאם שתיהן קנין
במקצת, שוות הן, וביאת אחת היתה פוטרת צרתה.

וכמו כן אין לומר, ששתיהן ספק קנויות ספק לא קנויות, שכן בהמשך יתבאר
בעז"ה², שאם בא ייבם על האחת, וחזר ובא על השניה, פסל בכך את
הראשונה, ואם שתיהן ספק קנויות, ממה נפשך לא נפסלה ראשונה, שכן אם
ראשונה קנויה, מאחר שבא עליה ייבם, נקנית לו, ושוב אין ביאת שניה פוסלת
אותה, ואם ראשונה אינה קנויה, נוכרית היא, ואינה נפסלת בביאת שניה,
שאינה צרתה.

ועל כרחק, האחת קנויה בוודאי קנין במקצת, והשניה ספק קנויה קנין גמור,
ספק אינה קנויה כלל.

ואמר רב חסדא, שמדברי רב, שאמר, שהחרשת מתייבמת ויוצאת בגט,
והקטנה חולצת כשתגדל, יש ללמוד, שהחרשת היא הקנויה בוודאי קנין
במקצת, והקטנה היא ספק קנויה קנין גמור, ספק אינה קנויה כלל.

דף קי"א

שכן אם החרשת היא ספק קנויה קנין גמור ספק אינה קנויה כלל, והקטנה
קנויה בוודאי במקצת, מדוע עליו להוציא את החרשת, תשאר החרשת אצלו
ממה נפשך, אם קנויה היא קנין גמור, אין חליצת הקטנה אוסרת אותה עליו,
[כי ביאת החרשת הפקיעה את הזיקה מהקטנה לגמרי], ואם אינה קנויה כלל,
נוכרית היא, וגם כן אין חליצת הקטנה אוסרת אותה³.

ואמנם הקטנה שהיא ספק קנויה לגמרי ספק אינה קנויה כלל, יכולה
להתייבם, אלא שאם תתייבם, לא יהא תקנה לחרשת, כי אינה בת חליצה,
ולייבם אותה לא יוכל, שמא הקטנה קנויה, ולפיכך, כדי שתהא תקנה גם

¹ ואם תאמר, והיכי שמעינן דקסבר רב הכי, דלמא לעולם מספקא ליה אי חרשת קנויה ומשווירת,
קטנה קנויה ואינה קנויה, או איפכא, להכי קאמר כונס את החרשת ומוציאה בגט, וקטנה תמתין
עד שתגדיל, דמספיקא אזיל לחומרא. ויש לומר דקים ליה לרב חסדא חדא קנויה ומשווירת
חדא קנויה ואינה קנויה, אלא דהוא לא הוה ידע הי מינייהו, והשתא פשיטא דחרשת משווירת
וקטנה קנויה ואינה קנויה, ומברייתא נמי מצי למפשט דקטנה קנויה ואינה קנויה, אבל כל כמה
דלא ידע ברייתא, פשיט ממילתיה דרב. [תוס'].

לחרשת, על כרחק ייבם החרשת תחילה, ויוציא בגט, ולאחר מכן הקטנה
תחלוץ כשתגדיל².

שני אחים נשואים שתי אחיות קטנה וחרשת

שני אחים נשואים שתי אחיות יתומות, אחת מהן קטנה, שמחמת היותה
יתומה קטנה, נישואיה מדברי חכמים, ואחת חרשת, [אפילו גדולה היא],
שמחמת היותה חרשת נישואיה מדברי חכמים.

מת בעלה של קטנה, ונפלה הקטנה לפני בעל החרשת ליבום, מאחר שהקטנה
זקוקה לו לייבום, **אשתו החרשת נעשית אחות זקוקתו, ונאסרת עליו,** [דחרשת
קנויה ומשווירת, וקטנה שמא קנויה לגמרי, והויא לה חרשת אחות זקוקתו], **ולפיכך
מוציאה בגט, והקטנה הזקוקה לו, תמתין עד שתגדיל, ותחלוץ,** אבל לא
תתייבם, כי מאחר שגירש את אחותה החרשת, נעשית הקטנה כאחות גרושתו,
שהיא אסורה לו.

מת בעלה של חרשת, ונפלה חרשת לפני בעל הקטנה ליבום, מאחר שהחרשת
זקוקה לו לייבום, **אשתו הקטנה נעשית אחות זקוקתו, ונאסרת עליו,** [שמא
קטנה אינה קנויה כלל, והויא כמפותה, וחרשת קנויה ומשווירת, והויא לה אשתו
אחות זקוקתו], **ולפיכך מוציאה בגט, והחרשת הזקוקה לו, אסורה לעולם, כי
לחלוץ אינה יכולה משום שחרשת אינה בת חליצה, ולהתייבם אינה יכולה, כי
מאחר שגירש את אחותה הקטנה, נעשית החרשת כאחות גרושתו, שהיא
אסורה לו³. ואם לאחר שגירש את הקטנה, עבר ובא על החרשת, נותן לה גט,
ומותרת לשוק ממה נפשך⁴.**

ואמר רב ששת, שמהדין הזה יש ללמוד כדברי רב, שהחרשת קנויה במקצת,
והקטנה ספק קנויה קנין גמור ספק אינה קנויה כלל.

שכן אם החרשת קנויה במקצת, והקטנה ספק קנויה ספק אינה קנויה, משום
כך כשבא על החרשת, נותן לה גט, והיא מותרת ממה נפשך, שאם הקטנה
קנויה לגמרי, החרשת היא אחות גרושתו, ופטורה לגמרי אף קודם הביאה
והגט, ואם הקטנה אינה קנויה, החרשת נקנית לו בביאה, ומעתה מוציאה
בגט.

אבל אם החרשת ספק קנויה ספק אינה קנויה, והקטנה קנויה במקצת, מאחר
שהקטנה היתה קנויה לו במקצת, אפילו החרשת קנויה לגמרי, דחוויה היא
ממנו מחמת הקטנה שהיתה אשתו במקצת, כי מחמת הקטנה, החרשת היא
אחות אשתו במקצת, וכשבא על החרשת, ביאה פסולה היא, וביאה פסולה
אינה פוטרת מזיקת יבום, ולא יוכל להוציאה בגט להתירה לשוק, אלא עדיין
זקוקה היא לחליצה, ומאחר שאינה בת חליצה, אין לה תקנה.

² ואי קשיא מתניתין, דקתני בא על הקטנה, וחזר ובא על החרשת, פסל את הקטנה, אמאי פסלה,
הואיל ונסבה ברישא, תיפוק חרשת בגט, וקטנה תיתיב גביה ממה נפשך, כדאמרן, ואיכא תקנתא
לתרווייהו. תריץ מתניתין, משום גזירה, דלמא אתי למיבעל חרשת ברישא, והכי נמי מתרץ לה
בברייתא לקמן. [רש"י].

³ ואפילו מתה קטנה אחר כך, ופקע איסור אחות אשה, אסורה משום אשת אח, הואיל ובשעת
נפילה נפטרה ממנו. [רש"י].

⁴ אי קטנה קנויה הואי, נפקא לה הך מרישא משום אחות אשה, והך כניסה זנות בעלמא היא, ואי
קטנה לאו קנויה היא, שפיר ייבם. [רש"י].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

ב. הוכחה מהרישא.

רב אשי אמר, שגם מהרישא יש ללמוד, שהברייתא כדעת חכמים, ולא כדעת רבי נחמיה. שכך שנינו ברישא, שכשהיו שני אחים נשואים שתי אחיות, אחת קטנה יתומה, ואחת חרשת, ומת בעלה של חרשת, אף שלכתחילה אין לה תקנה, כי היא אסורה להתייבם לייבם, משום שהיא אחות אשתו הקטנה, ולחלוץ אינה יכולה, כי אינה בת חליצה, מכל מקום, אם בא עליה הייבם, נקנית לו בביאה, ומעתה נותן לה גט, והותרה. ודווקא לענין החרשת שנו כן, אבל לענין הקטנה לא שנו, שאם מת בעלה של קטנה, ובא עליה יבם, נותן לה גט והותרה, ולכאורה לא שנו כן כי באמת אינה מותרת בגט, והטעם לכך, כי ביאתה ביאה פסולה, שכן, אף אם היא קנויה קנין גמור, הלא היא אחות אשתו החרשת של היבם, [ואינה נפטרת מיבום משום כך, כי החרשת קנויה במקצת, והיא ספק קנויה לגמרי], והרי זה כדעת חכמים שאמרו ביאה פסולה אינה פוטרת.

ודחו ראייה זו ואמרו, שאפשר שבאמת גם הקטנה שמת בעלה, אם עבר ייבם ובא עליה, נפטרת מזיקת יבום בביאה פסולה זו, ונותן לה גט ומותרת. והסיבה שלא שנו זאת, כי לקטנה יש אופן שבו היא נפטרת לכתחילה על ידי חליצה, בלא שיעבור הייבם באיסור אחות אשה, ולכן לא הוצרכו לשנות לה היתר על ידי איסור. מה שאין כן החרשת, שאין לה היתר בדרך מותרת, שנו שיש אופן שבו הוא מותרת אם יעבור הייבם באיסור אחות אשה.

היה נשוי פקחת וחרשת ומת

מי שהיה נשוי שתי נשים, אחת פקחת שנישואיה מהתורה, ואחת חרשת שנישואיה מדברי חכמים, ומת בלא בנים.

אם בא הייבם על הפקחת, מאחר שקיים בה מצוות יבום מהתורה, נפטרה החרשת מזיקת ייבום.

אבל אם בא הייבם על החרשת, מאחר שלא קיים בה מצוות יבום מהתורה, לא נפטרה הפקחת מזיקת ייבום.

היה נשוי גדולה וקטנה ומת

מי שהיה נשוי שתי נשים, אחת גדולה שנישואיה מהתורה, ואחת יתומה קטנה שנישואיה מדברי חכמים, ומת בלא בנים.

אם בא הייבם על הגדולה, מאחר שקיים בה מצוות יבום מהתורה, נפטרה הקטנה מזיקת ייבום.

אבל אם בא הייבם על הקטנה, מאחר שלא קיים בה מצוות יבום מהתורה, לא נפטרה הגדולה מזיקת ייבום.

ביאה אחר ביאה בשתי יתומות

מה שהיה נשוי שתי יתומות קטנות, ומת בלא בנים, שתי היבמות זקוקות

ואמרו לדחות ראייה זו, כי אפשר שבאמת החרשת ספק קנויה ספק אינה קנויה, והקטנה קנויה במקצת, ואף שלפי זה כשבא על החרשת ביאה פסולה היא, נקנית היא לו בכך, ויכול להוציאה בגט, כי משנתנו היא כדעת רבי נחמיה, האומר שביאה פסולה פוטרת.

וחזרו ואמרו, שאי אפשר לומר כן, כי בוודאי משנתנו היא כדעת חכמים, ולא כדעת רבי נחמיה, כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך.

הוכחות שמשנתנו כדעת חכמים ולא כדעת רבי נחמיה

נתבאר, שמשנתנו היא כדעת חכמים, האומרים, שביאה פסולה אינה פוטרת מחליצה, ולא כדעת רבי נחמיה, האומר, שביאה פסולה פוטרת, והביאו לכך ראייה הן מהסיפא של הברייתא, והן מהרישא.

א. הוכחה מהסיפא.

שנינו בסיפא של הברייתא, שכשהיה אחד נשוי שתי נשים, אחת יתומה קטנה, ואחת חרשת, ומת, ונפלו שתי הנשים לפני אחיו לייבום, אם בא יבם על הקטנה וחזר ובא על החרשת, או שבא אחיו על החרשת, שתייהן אסורות, [ואמנם מעיקר הדין הקטנה אינה נפסלת משום ביאת חרשת שכן אם קטנה קנויה לגמרי בביאה שלה נקנית לייבם לגמרי מדין ייבום ושוב לא תפסל בביאת צרתה ואם הקטנה אינה קנויה כלל בביאה שלה נקנית לייבם כשאר מקודשת ואינה נפסלת בביאת חרשת והסיבה שהיא נפסלת תתבאר בעזה"י להלן]. ואמרו, שאם עשה כן, יוציא את החרשת בגט, ומותרת ממה נפשך, שכן אם הקטנה קנויה לגמרי, כבר מביאת הקטנה נפטרה החרשת, ואם הקטנה אינה קנויה כלל, בביאת החרשת נקנית לייבם, ומוציאה בגט, והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ.

והנה באופן הזה, באמת אין הקטנה צריכה חליצה, שהרי ביאה שלה היתה תחילה, וממה נפשך קנויה לייבם, [כפי שנתבאר], ודי לה בגט.

אלא שלדעת חכמים, האומרים, שביאה פסולה אינה פוטרת, ניתן להבין מדוע הצריכה חליצה, כי חששו, שמא יקדש תחילה את החרשת, ואחר כך את הקטנה, ובאופן הזה ביאת הקטנה ביאה פסולה היא, שהרי ביאת החרשת קדמה, והחרשת קנויה במקצת, ואם כן ביאתה ביאה, וביאת קטנה שאחריה ביאה אחר ביאה היא, וביאה פסולה היא^א, ולא די לה בגט, אלא צריכה גם חליצה, ומאחר שכשביאת החרשת קדמה, הקטנה צריכה חליצה, הצריכה את הקטנה חליצה גם כשביאת הקטנה קדמה.

אבל לדעת רבי נחמיה, אף אם ביאת הקטנה ביאה פסולה, פוטרת אותה, ודי לה בגט בלא חליצה, ואם כן אין שום סיבה להצריכה חליצה, לא כשביאת החרשת קדמה, ולא כשביאת הקטנה קדמה.

ומכאן שהברייתא כדעת חכמים ולא כדעת רבי נחמיה.

^א ואם תאמר התינו לעיל פרק רבן גמליאל דביאה פסולה לא פטרה, דגרינן ביאה אחר הגט אטו ביאה אחר חליצה, אבל הכא מאי חששא איכא. ויש לומר דהכא נמי אי פטרה, אמרי דביאת חרשת ביאה כשירה היא, ואף על פי שהיא אחר ביאת הקטנה, ואתי לאיחלופי בגדולה, שאחר שבא על הגדולה יחזור ויבא על אחותה. [תוס'].

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת **אלישבע שולביץ** ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

לייבם מדברי חכמים, וזיקתם שווה, ולפיכך, אם בא יבם על האחת, וחזר ובא על השניה, או שבא אחיו על השניה, **לא נפסלה הראשונה**.

שכן אם שתיהן קנויות קנין גמור, שתיהן זקוקות לייבום, וכשבא על הראשונה, נקנית לו להיות אשתו גמורה, ובכך פקעה זיקת שניה, וכשחזר ובא על השניה ביאת זנות היא, שאין אדם מייבם שתי נשי אחיו.

ואם שתיהן אינן קנויות, לא היו נשי אחיו, והרי הן כשאר קטנות שאינן קרובות לו, ואינן צרות זו לזו, וכשבא על הראשונה, נעשית כאשתו קטנה, ככל מקדש אשה קטנה, וביאת אחרונה אינה פוסלת אותה.

מי שהיה נשוי שתי נשים, אחת פיקחת שנישואיה מהתורה, ואחת חרשת שנישואיה מדברי חכמים, ומת בלא בנים.

בא הייבם על הפיקחת, מאחר שקיים בה מצוות יבום מהתורה, הרי היא אשתו גמורה, והחרשת נפטרה מזיקת יבום. ולפיכך אם לאחר מכן **חזר ובא על החרשת**, או שבא אחיו על החרשת, **לא נפסלה הפיקחת**.

אבל אם **בא הייבם על החרשת**, מאחר שלא קיים בה מצוות יבום מהתורה, לא נפטרה הפיקחת מזיקת יבום, ועדיין היא זקוקה. ולפיכך אם לאחר מכן **חזר ובא על הפיקחת**, או שבא אחיו על הפיקחת, **נפסלה החרשת**.

ביאה אחר ביאה בשתי חרשות

מה שהיה נשוי שתי חרשות, ומת בלא בנים, שתי היבמות זקוקות לייבם מדברי חכמים, וזיקתם שווה, ולפיכך, אם בא יבם על האחת, וחזר ובא על השניה, או שבא אחיו על השניה, **לא נפסלה הראשונה**.

שכן החרשות קנויות הן במקצת ולשתיהן יש זיקה לייבם במקצת, ולפיכך כשבא ייבם על האחת קנאה מחמת אותה זיקה במקצת וזיקת האחרת במקצת פקעה, וכשחזר ובא על השניה, ביאת זנות היא, שאין אדם מייבם שתי נשי אחיו, ואין הראשונה נפסלת בכך.

ביאה אחר ביאה בקטנה וחרשת

מה שהיה נשוי שתי נשים, אחת יתומה קטנה ואחת חרשת, ומת בלא בנים, שתי היבמות זקוקות לייבם מדברי חכמים, אבל אין זיקתם שווה, זיקת הקטנה ספק זיקה גמורה ספק אינה זקוקה כלל וזיקת החרשת זיקה במקצת.

ולפיכך, אם **בא יבם על החרשת**, וחזר ובא על הקטנה, או שבא אחיו על הקטנה, **מחמת הספק נפסלה החרשת**, שכן זיקת החרשת זיקה במקצת היא, והקטנה ספק יש בה זיקה גמורה, ואם יש בה זיקה גמורה, כשבא על החרשת, לא פקעה זיקת הקטנה, שהרי זיקתה גדולה מזיקת החרשת, ולפיכך, כשחזר ובא על הקטנה, יש כאן ביאה של יבום, ונפסלה החרשת.

אכן אם **בא ייבם על הקטנה**, וחזר ובא על החרשת, היה מקום לומר שלא תיפסל הקטנה, ממה נפשך, שאם זיקת הקטנה זיקה גמורה, כשבא עליה פקעה זיקת החרשת, וכשבא אחרי כן על החרשת, אין זו ביאת יבום לפסול הקטנה, ואם הקטנה אינה קנויה כלל, הרי היא כנוכרית שקידש, ואינה צרת החרשת, ואם כן ביאת החרשת אינה פוסלת אותה.

אמנם אף שהיה מקום לומר כן, **חששו חכמים, שאם לא תפסל הקטנה** כשבא עליה תחילה, **יטעו להתיר גם את החרשת כשבא עליה תחילה**, ובאופן הזה החרשת פסולה מספק כמו הקטנה, **ולפיכך אמרו, שגם כשבא תחילה על הקטנה שתיהן פסולות**.

ביאה אחר ביאה בפיקחת וחרשת

ביאה אחר ביאה בגדולה וקטנה

מי שהיה נשוי שתי נשים, אחת גדולה שנישואיה מהתורה, ואחת קטנה שנישואיה מדברי חכמים, ומת בלא בנים.

בא הייבם על הגדולה, מאחר שקיים בה מצוות יבום מהתורה, הרי היא אשתו גמורה, והקטנה נפטרה מזיקת יבום. ולפיכך אם לאחר מכן **חזר ובא על הקטנה**, או שבא אחיו על הקטנה, **לא נפסלה הגדולה**.

אבל אם **בא הייבם על הקטנה**, מאחר שלא קיים בה מצוות יבום מהתורה, לא נפטרה הגדולה מזיקת יבום, ועדיין היא זקוקה. ולפיכך אם לאחר מכן **חזר ובא על הגדולה**, או שבא אחיו על הגדולה, **נפסלה הקטנה**.

ולדעת רבי אלעזר [בן שמוע], **באופן הזה** אף שבא על הקטנה, **מלמדים אותה שתמאן, ותעקור נישואיה, ויקיים את הגדולה**. [אבל בלא מיאון אי אפשר, כי מאחר שבא עליה, היא צריך להוציאה בגט, ובכך תהא הגדולה כאחות גרושתו, ולא יוכל לקיימה].

ואמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר רבי אלעזר [בן פדת] הלכה כרבי אלעזר [בן שמוע].

ובשני מקומות אמרו חכמים אלו שהלכה כדעת האומר מלמדים את הקטנה שתמאן. (א) בדף ק"ט לענין שני אחים נשואים שתי אחיות, אחד נשוי גדולה, ואחד נשוי קטנה, ומת בעלה של גדולה, ונפלה גדולה לפני יבם בעל הקטנה, שאמרו, הלכה כרבי אליעזר, שאמר, מלמדים הקטנה שתמאן, ויוכל יבם לייבם הגדולה שנפלה לפניו. (ב) בדף זה לענין אחד הנשוי שתי נשים אחת גדולה ואחת קטנה ומת ונפלו לפני יבם ובא על הקטנה שאמרו הלכה כרבי אלעזר שמלמדים אותה למאן כדי שיוכל לייבם הגדולה.

והוצרכו לפסוק בפירוש בשני המקומות שהלכה כדעת האומרים, מלמדים הקטנה למאן, כי בכל מקום יש חידוש בפני עצמו.

שכן אם היו אומרים זאת בדין הראשון, היה מקום לומר, שדווקא שם אמרו כן, כדי שתתקיים מצוות יבום, שאם לא תמאן הקטנה, לא תוכל הגדולה להתייבם, ואין מצוות יבום. אבל בדין השני, מאחר שבא על שתיהן, ומצוות יבום כבר קיים, לא ילמדו את הקטנה למאן, רק כדי שיוכל לקיים הגדולה.

ואם היו אומרים זאת בדין השני, היה מקום לומר, שדווקא כשהגדולה מוטלת עליו לייבמה כמו הקטנה, תמאן הקטנה ותתייבם הגדולה, אבל בדין הראשון, שהקטנה כבר אשתו, והגדולה אשת אחיו, אינה מוטלת לפניו, כי

היא אחות אשתו, ולא ילמדו את אשתו לייבם.

יבם קטן שבה על יבמתו

בדף ס"א נתבאר, שלדעת רבי מאיר, אם היה היבם קטן, או שהיתה היבמה קטנה, אינו מייבם, עד שיהיו שניהם גדולים, כי יש לחוש, שמא הוא סריס, או היא איילונית, ואינם בני ייבום. ולדעת רבי אליעזר אין לחוש לכך, ולפיכך הקטנה מתייבמת, אבל הקטן אינו מייבם שהקנין תלוי בו ואינו בן דעת לקנות.

ובמשנתנו מבואר, שאף שאין הקטן מייבם, בדיעבד, אם בא ייבם קטן על יבמתו, ישהה עמה [לכל הפחות] עד שיגדל, [שאו אם ירצה, יוכל לגרשה, אבל בקטנות אינו יכול לגרש], בין שהיתה היבמה קטנה כמותו, [שבזה אמרו יגדלו זה עם זה], ובין שהיתה היבמה גדולה, [שבזה אמרו תגדלנו].

ואמרו, שמשנתנו זו היא כדעת רבי אליעזר, האומר, שאין לחוש שמא ימצא הקטן סריס, ואם כן אין לחוש אם ישהה היבם הקטן עם יבמתו עד שיגדל, כי בוודאי אין כאן איסור ערוה של אשת אח שלא במקום מצווה.

ואף שנאמר, "ואם לא יחפץ האישי לקחת את יבמתו וְעָלְתָהּ בְּיָמֶיהָ הַשְּׂעִרָה אֶל הַזְּקֵנִים וְאִמְרָהּ מֵאֵן יִבְמִי לְהִקְיָם לְאֶחָיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יִבְמִי" (דברים כ"ה ז'), והקטן אינו ראוי לכך.^א

ביאר אב"י, שכבר נאמר "יבמה יבא עליה" (דברים כ"ה ה'), לומר, שאף הקטן בכלל.^ב

ורבא אמר, שענין זה שהקטן אינו אסור ליבמה, פשוט הוא, שהרי כשיגדל ודאי מותר לו לייבם אף על פי שמתחילה היה קטן, שנאמר "כִּי יִשְׁבּוּ אֲחֵים יִחְדְּדוּ וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אֶחָד לֹא תִהְיֶה אִשֶׁת הַחַיָּה לְאִשׁ זָר יִבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ וּלְקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה" (דברים כ"ה ה'), לומר כל שישבו יחדיו יש כאן מצוות יבום, ואפילו היה היבם בן יום אחד,^ג ומאחר שלכל הפחות כשיגדל יהיה ראוי לייבם, על כרחך גם בקטנות אין כאן איסור, שכן אין יבם שמתחילה אסור לייבם, ואחר כך מותר, וכמאמר רב יהודה אמר רב, כל יבמה שאין אני קורא בשעת נפילה, "יבמה יבא עליה", הרי היא כאשת אח שיש לו בנים, ואסורה.

אמנם כל זה לדעת רבי אליעזר, אבל לדעת רבי מאיר, האומר, שיש לחוש שמא ימצא הקטן סריס, לא ישהה היבם הקטן עם יבמתו, שמא יתברר שהוא סריס, ונמצא שיש כאן איסור ערוה של אשת אח שלא במקום מצווה.

אמנם, אפשר שלא נחלק רבי מאיר אלא כשהיתה היבמה גדולה, שמאחר שהיא גדולה, ובכלל חיוב מצוות ועונשים, אסור לה לשהות עם היבם הקטן,

^א ואף על פי שיבא לכלל הקמת שם, לא מהניא, כיון שלא היה לו שעת הכושר, כי היכי דפסלינן בהערל סריס חמה, שלא היה לו שעת הכושר, אף על פי שבמינו מתרפאים באלכסנדריא של מצרים. ומשני אמר קרא ... ולא דמי לסריס חמה, שאין רפואתו ברורה לבוא, כמו קטן שיגיע לכלל גדלות. [תוס'].

^ב מדלא כתיב אחי המת יבא עליה. [תוס'].

^ג דהא ממעטינן מיניה לעיל בפרק שני אשת אחיו שלא היה בעולמו, מכלל שאם היה בעולמו אפילו יום אחד מייבם, אבל ליכא למימר דמיחדו דריש, דאם כן אפילו סריס נמי לייבם מהאי טעמא, דהא יחדו איתנהו. [תוס'].

שמא הוא סריס, ואין כאן מצוות ייבום, והיא אסורה לו. אבל כשהיתה היבמה קטנה, ואינה בת עונשים ומצוות, מודה רבי מאיר שמוותר להם לשהות יחד עד שיגדלו.^א

עד מתי יכול לטעון טענת בתולים

הנושא את הבתולה, ובא ואמר בעלתי, ולא מצאתיה בתולה, נאמן להפסידה כתובתה, מטעם המבואר במסכת כתובות.

לדעת רבי מאיר – נאמן הוא בטענה זו כל שלושים יום שאחר כניסתה, שכל שלושים יום יכול הוא לומר, לא בעלתי עד עתה, ועכשיו בעלתי ולא נמצאת בתולה, אבל אחר שלושים יום אינו נאמן, כי אומרים לו כבר בעלת קודם לכן ומתוך שלא באת מיד כשבעלת על כרחך כשבעלת מצאת אותה בתולה ועכשיו כעסת עליה ורוצה אתה להפסידה כתובתה.

ולדעת רבי יוסי – אינו נאמן אלא מיד אחר סתיירה ראשונה^א, כי בוודאי בפעם ראשונה שנסתר עמה, בעל אותה. ולפיכך, אם בא וטוען מיד אחר הסתיירה הראשונה שלא מצאה בתולה, הוא נאמן, אבל אם אז שתק, ולאחר זמן בא וטען עכשיו בעלתי לראשונה ולא מצאתיה בתולה, אינו נאמן, כי אומרים לו, ודאי בעלת בסתיירה ראשונה, וכשבעלת מצאת אותה בתולה, ועכשיו כעסת עליה, ורוצה אתה להפסידה כתובתה. אמנם סמוך לסתיירה ראשונה הוא נאמן, בין כשהיתה מיד אחר הנישואין, ובין כשהיתה אחרי כמה שנים.^ב

דפים קי"א-קי"ב

יבמה שאמרה לא נבעלתי

היבמה, כל זמן שלא נבעלה לייבם, אם באה לצאת ממנו, צריכה חליצה, ומאחר שנבעלה לו, הרי היא כאשתו, ואם באה לצאת ממנו, צריכה ממנו גט.

ויבמה שכנסה הייבם לביתו, ולאחר זמן באה, ובידה גט שנתן לה יבם, ואומרת, לא די לי בגט זה להיות מותרת לכל אדם, כי לא נבעלתי לייבם, ואם כן איני אשתו, אלא זקוקתו, וצריכה אני חליצה, והוא אומר בעלתי, ודי לך בגט שבידך.

אם באו בתוך שלושים יום לכניסתה, היא נאמנת, כי עד שלושים יום אדם מעמיד עצמו מלבעול, ואפשר שלא בעל, ולכן כופים אותו לחליצה.

אמנם כל זה אמור דווקא כשיש בידה גט כנ"ל, שמאחר שנתן לה גט, אף לפי דבריה שלא נבעלה לו, נפסלה מהייבום על ידי הגט, אבל כשאין בידה גט, עד שאנו כופים אותו לחלוץ, נכפה אותו לייבם.

^א דקטן אוכל נבלות, אין בי"ד מצווין להפרישו, והכא נמי שניהן לאו בני עונשין. [רש"י].

^ב לאלתר לאו דוקא, דאי אפשר לטעון עד שימצא בית דין. [תוס'].

^ג כלומר כל שאין אנו יודעין שנסתרה, אף על פי שכנסה לחופה, נאמן אפילו אחר כמה שנים. ורבי מאיר סבירא ליה, דלא מוקי איניש אנפשיה שלא יסתר ויבעול בעילת מצוה. אי נמי לא נסתרה, שאנו יודעין בודאי שלא נסתרה, ובהא לא פליג רבי מאיר. [תוס'].

דף קי"ב

יבמה שאומרת נבעלתי

יבמה שכנסה יבם, ובאה אחר שלושים יום, ואמרה, נבעלתי לו, והרי אני אשתו לכל דבר, [ולפי דבריה, כדי לצאת ממנו להיות מותרת לכל אדם, צריכה היא גט ממנו], והוא אומר לא בעלתי, ועדיין זקוקה לי בלבד, ואינה אשתי, [ולפי דבריו, כדי לצאת ממנו להיות מותרת לכל אדם צריכה היא חליצה], מאחר שבאה אחר שלושים יום היא נאמנת, שאין אדם מעמיד עצמו מלבעול יותר משלושים יום, ולכן אם בא להוציאה, מוציאה בגט.

צרת האומרת לא נבעלתי

נתבאר, שיבמה שכנסה יבם, ובאה אחר זמן ואמרה, לא נבעלתי, החזיקה עצמה כמי שזקוקה לחליצה או ייבום, ולא פקעה זיקת ייבום ממנה, ולכן כופים או מבקשים מהיבם שיחלוץ לה.

והון בנו של רב נחמן הסתפק, מה דין צרתה, האם מאחר שהחזיקה הכנוסה עצמה כזקוקה שעדיין לא נבעלה, גם צרתה עדיין זקוקה או לא.

והשיב לו רב נחמן, שמשעה שכנס היבם את זו, מיד הצרה בחזקת פטורה מייבום וחליצה, כי חזקה היא שהכונס את האשה בועל מיד¹, ופקעה זיקת ייבום מכל הצרות, וכשהכנוסה אומרת לא נבעלתי, אינה נאמנת אלא לאסור עצמה, ולא את צרתה.

הנודרת הנאה מיבמה

אשה שנדרה הנאה מאחי בעלה בחיי בעלה, ולא משום שהיתה סבורה שעתידיה ליפול לפניו לייבום, ונתכוונה בנדרה, שלא יוכל לייבם, אלא שהיה לה כעס עליו, ולאחר מכן מת בעלה, ונפלה לפניו אותו האח לייבום, מאחר שהנדר מונע ממנה מלהתייבם לו, שכן לא תוכל להיות עמו ולא להנות ממנו, לפיכך, כופים אותו שיחלוץ לה.

ואם נדרה הנאה מאחי בעלה אחרי מות בעלה, וכוונתה בנדר, שלא יוכל לייבמה, מאחר שלא היה לה לעשות כן, אין כופים אותו לחלוץ לה, אלא מבקשים ממנו בלבד².

ואם נדרה נדר זה בחיי בעלה, ונתכוונה כבר אז, שהנדר יועיל לה שלא תתייבם לאחיו, אף על פי שנדרה בחיי בעלה, אין כופים את האח לחליצה, אלא מבקשים ממנו בלבד.

ואם באו לאחר שלושים יום לכניסתה, אינה נאמנת לומר שלא בעל, כי אין אדם מעמיד עצמו מלבעול יותר משלושים יום, ואם כן, וודאי בעל, ולפיכך אין לכפותו לחלוץ לה. אמנם מאחר שהיא אמרה שלא נבעלה, החזיקה עצמה באיסור יבמה לשוק [=שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא], ולפיכך כדי שתהא מותרת, היא צריכה חליצה, ולכן מבקשים ממנו שתחלוץ לו, אבל לא כופים אותו³.

- ולדברי רבי אמי, כשיסכים הייבם לחלוץ לה תהא מותרת מיד אחר חליצה, ואינה צריכה גט נוסף.

- ולדברי רב אשי, היא צריכה גט נוסף, כי הגט הראשון שניתן לה לדבריה קודם שנבעלה, אינו מועיל אלא לאוסרה מלהתייבם, אבל לא להתירה לכל אדם, שהרי זקוקה היא לייבום, ואינה נפטרת בגט, ואם כן אף על פי שחלצה לו, מאחר שהוא אומר שבעל, והוא נאמן, הרי היא אשתו, וצריכה גט אחר להתירה לכל אדם.

וכשבא מעשה לפני רבא, הורה מתחילה כדברי רבי אמי, אולם כשרב שרביא הקשה לו מהברייתא, שמשמע ממנה כרב אשי, אמר רבא, אם כך שנינו כך יש לעשות [=אי תניא תניא].

וכל זה כשאומר הייבם שבעל, אבל אם הוא מודה שלא בעל אותה, אפילו באו אחר שנים עשר חודש, כופים אותו שתחלוץ לו.

ודווקא כשמתחילה הודה שלא בעל, אבל אם מתחילה אמר בעלתי, ואחר כך חזר לומר לא בעלתי, מאחר שבאו אחר שלושים, יש לסמוך על דיבורו הראשון, ואין כופים אותו לחלוץ לה.

- ואמר רבי יוחנן, שמשנתנו, בה מבואר שעד שלושים יום היבמה נאמנת לומר לא נבעלתי, היא כדעת רבי מאיר, האומר, שעד שלושים יום נאמן הבעל לומר עתה בעלתי לראשונה, ולא מצאתי לה בתולים. אבל לדעת רבי יוסי, האומר, שלעולם הבעל בועל בסתירה ראשונה, גם היבם בועל בסתירה ראשונה, ואין היבמה נאמנת לומר לא נבעלתי.

- ורבה אמר, שמשנתנו היא גם כדעת רבי יוסי, שיש חילוק בין בעל לייבם, הבעל לבו גס בארוסתו, ולכן ודאי בועל בסתירה ראשונה, אבל הייבם בוש מאשת אחיו, ופעמים שוהה עד שלושים יום.

עוד מבואר, שכשאמרו, שבאופן שבו היא נאמנת שלא נבעלה כופים אותו לחלוץ לה, כנ"ל, אין זה אלא כשיש בידה גט, שמאחר שנתן לה גט, אף לפי דבריה שלא נבעלה לו, נפסלה מהייבום על ידי הגט, אבל כשאין בידה גט, עד שאנו כופים אותו לחלוץ, נכפה אותו לייבם³.

¹ כן פירש רש"י, שצרתה מותרת מיד. ולפירוש הראשון בתוס', צרתה אינה מותרת בסמוך אלא אחר שלושים דוקא.

² ולא אמרינן כופין, שנתן אצבע בין שיניה, שלא היפר לה, שהרי אין יכול להפר עד שיבעול. ואי סבירא ליה דמצי מיפר, דפלוגתא היא בנדרים ... סבירא ליה כמאן דאמר ... היא נתנה אצבע בין שיניה, ולהכי מבקשים ולא כופין. [תוס']

³ ואם תאמר, מה הוא מפיסד אם חולץ לה, ולמה אין כופין כדי להתירה. ויש לומר, שהוא מתייבש בבית דין לחלוץ לה שתרוק בפניו. [תוס']

² לא בעי לאוקומי הך משנה כמשנה אחרונה, דמצות חליצה קודמת, ולכך כופין לחלוץ, דאמתניתין קאי, ומתניתין דאירי בדיני ייבום, לפי משנה ראשונה קיימא. [תוס']

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

גיליון ח 16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

שלוש טענות שהאשה רוצה לצאת בהן מבעלה

בראשונה היו אומרים, שהאשה הבאה, וטוענת אחת מהטענות הבאות, שמחמתה יש לה לצאת מבעלה, יוצאת ממנו על כרחו, ואף על פי שלא מדעתו הוא מוציא, ונותן לה כתובה.

א. האומרת טמאה אני לך – כלומר אשת כהן שבאה ואמרה, נאנסתי, ובכך נאסרתי על בעלי, נאמנת, ולפיכך על כרחו הוא מוציאה, ונותן לה כתובה, שהרי אינה אשמה במה שנאסרה לו ואין לה להפסיד כתובתה.

ב. השמים ביני ובינך – כלומר, אשה האומרת, גלוי וידוע לפני הקב"ה שאינך נזקק לי כדרך בני אדם^א, אף על פי שאין איש להעיד על כך, נאמנת, ולפיכך על כרחו הוא מוציאה, ונותן לה כתובה.

ג. נטולה אני מן היהודים – כלומר הנודרת שלא תיבעל לשום איש [יהודי], ניכר הדבר שתשמיש קשה לה, והרי היא כאנוסה בכך, ולפיכך על כרחו הוא מוציאה, ונותן לה כתובה.

ולאחר זמן אמרו, אם תהא האשה נאמנת בדברים אלו, כשתתן עיניה באחר, תאמר כדברים הללו, אף שאינם אמת, ויוציאו אותה מבעלה, ותינשא לאחר^ב. ולפיכך חזרו לומר:

א. האומרת טמאה אני לך, תביא ראיה לדבריה, וכל שאין לה ראיה אינה נאמנת לאסור עצמה לבעלה על כרחו.

ב. האומרת השמים ביני ובינך, יעשו דרך בקשה לבעל שיתנהג בה מנהג יפה^ג.

ג. והאומרת נטולה אני מן היהודים, יפר חלקו, [כדין בעל המפר נדרי אשתו], ותהא משמשו, ונטולה מכל שאר היהודים

נטולה אני מהיהודים ונזקקה לייבם

נתבאר, שהאומרת נטולה אני מיהודים, כוונה לאסור עצמה בתשמיש כל ישראל, משום שהתשמיש קשה לה. ונחלקו חכמים, האם כוונתה לאסור עצמה גם באחי בעלה^ד.

לדעת רב – לא נתכוונה לאסור עצמה אלא בבעלה, ובכל מי שתהא מותרת לו

^א כן פירש בקונטרס, גלוי וידוע לשמים שאין נזקק עמי כשאר בני אדם. ולא נהירא, דבשלהי נדרים מפרש בגמרא בהדיא, דהיינו שאינו יורה כחך. [תוס'].
^ב ולענין הנודרת נטולה אני מהיהודים יש לחוש שתלך למקום שאין מכירין בה ובנדרה, ותנשא לאותו שחפצה בו. [רש"י].
^ג ורבינו תם פירש, יתפללו למקום, ויתן להם בנים. ור"ח פירש, יעשה סעודה, ויפייסה, וכן בירושלמי. [תוס'].
^ד פירש בקונטרס, מי אסורה ליבם משום נדר זה, דמסקה אדעתה דמית בעלה ונפלה קמיה, ואסורה לו, או לא מסקה אדעתה, ולא אסרה נפשה איבם. וקשה לר"י על פירושו, דפשיטא דאסרה נפשה אכל היהודים. ועוד מאי אינו כבעל, אינו כשאר אדם מיבעי ליה. ועוד מאי קאמר שמע מינה כופין כרב, והלא היא מותרת לו. על כן נראה לו לפרש, דמיבעיא ליה אי מסקה אדעתה לאסור נפשה על היבם, ומבקשין לחלוץ, או שמא לא עשתה כדי לאסור עצמה על יבמה כמו על בעלה. וקאמר רב יבם אינו כבעל, דלא מסקה אדעתה לאסור עצמה איבמה כמו על בעלה, ולכך כופין שיחלוץ לה, ושמואל אמר יבם הרי הוא כבעל, ומבקשין שיחלוץ, דמסקה אדעתה לאסור עצמה על יבמה, כן נראה לי עיקר לפי שטה זו. [תוס'].

סליק פרק בית שמאי

לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך
קצרה (פסחים ג) כל הלומד תורה
ואינו חוזר עליה דומה לאדם
שזורע ואינו קוצר (סנהדרין צט)

בקי צור

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד
אחר ששנה מה שעלה בידו מכל
מה ששנה ויסמוך על הכללים
שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

גיליון ח 16
מסכת יבמות ק"ז-ק"ב
כ"ח טבת - ב' שבט

לע"נ מרת אלישבע שולביץ ע"ה
בת הר"ר יעקב אליהו ושרה שיבלחט"א

לקבלת העלון בדוא"ל בחינם:
bekitsur1@gmail.com